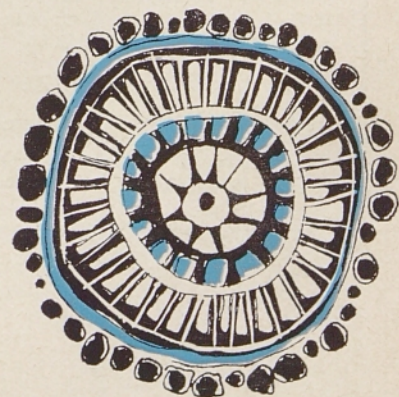
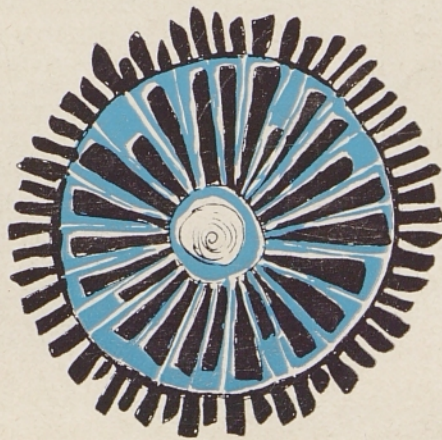
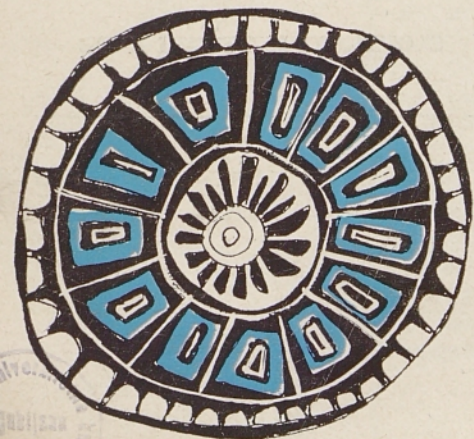
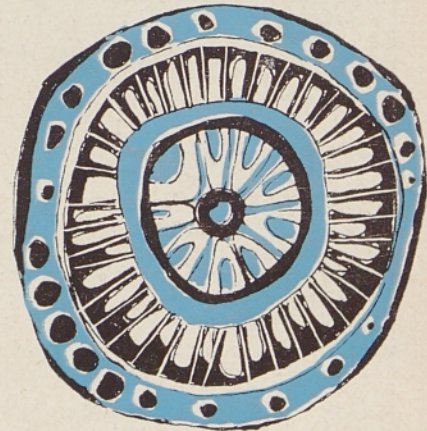
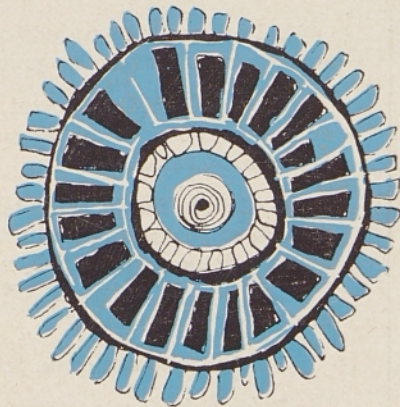
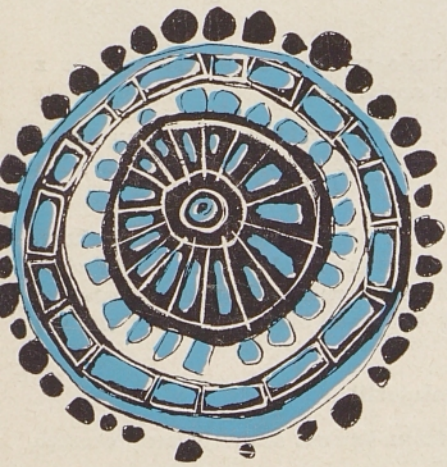
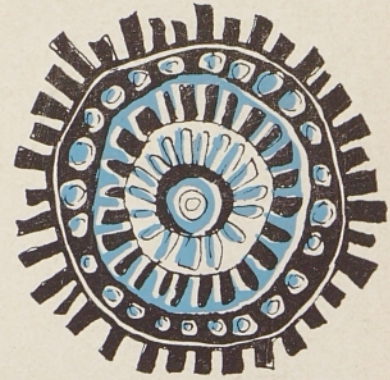
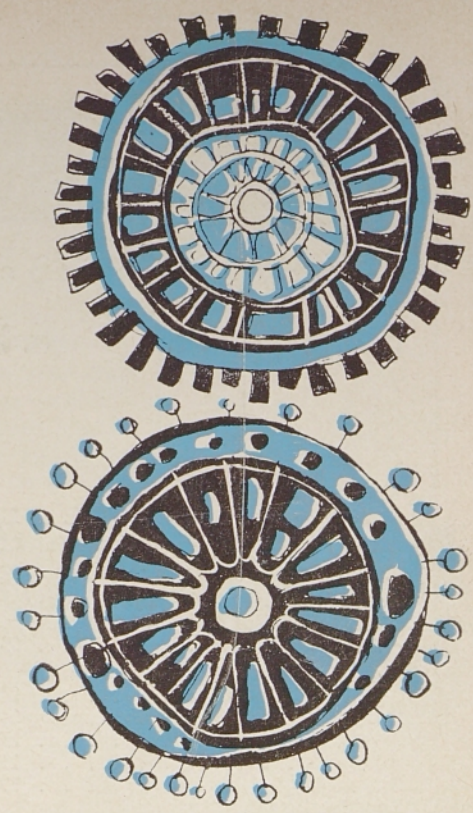

mladika

3

VSEBINA

J. P.: Kristus je vstal	21
Aleksej Markuža: Povej, o Marija!	22
J. Mihajlov: «Vse poti v moje srce»	22
Drago Legiša: Razmišljanja ob ustanovitvi dežele Furlanije - Julijske krajine	23
Po društvih in klubih: Slovenski kulturni klub	24
Društvo slovenskih izobražencev Steverjan	25
Rojan	26
Stanko Vuk: Romarja	27
Lev Detela: Graščina, vesela in žalostna burka (zaključek)	27
Kaj pravite vi? Odgovarja Lojze Škerl	30
Volitve na univerzi	32
Zora Saksida: Tujci povesod, nadaljevanje	33
Velika noč na našem radiu	35
S. K.: Ivan Mrak, «Proces» v Avditoriju	35
Jože Peterlin: Velika noč v naših domovih	36
Marija: Ureditev prostorov v našem domu	36
Kakšen je vzorni mož?	37
Sergej Kocjančič: Odlomki iz nenapisanega dnevnika	38
B. M.: Nekaj beležk o Ivanu Mraku	38
Martin Jevnikar: Nova knjiga Karla Mavserja	40

Uredil
JOZE PETERLIN

Zunanja oprema
Klavdij Palčič

Revijo izdaja uredniški odbor:
Stanko Janežič, Franc Mljač, Sergej Pahor, Jože Peterlin, Maks Šah, Lojze Škerl, Drago Štoka, Češčet Marija in Silvan Kerševan

Odgovorni urednik:
Dr. Lojze Škerl

Uredništvo in uprava: Trst, via Donizetti 3, tel. 23-779 — Poduredništvo v Gorici: SKAD

Čekovni račun: 11/7019

Registrirana na sodišču v Trstu št. 193

Tiska tiskarna »Graphis«, Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — Tel. 29-477

PISMO MLADINI

Tretje leto se mladina iz zamejstva v poletnih mesecih sestaja na taborih. Prvič smo se srečali v Gorici, lansko leto na Koroškem in letos bomo pohiteli ponovno na Gosposvetsko polje in v Celovec.

Da smo tudi letos izbrali Koroško, je vzrok v tem, da obhajamo 550-letnico ustoličenja zadnjega koroškega vojvode v slovenskem jeziku. To je bilo pod Gospo Sveto na knežjem kamnu. In če hočemo proslaviti tisti obred, ki priča o svobodi in demokraciji slovenskega ljudstva na Koroškem, kjer je bila tedaj zibelka slovenstva, potem moramo pohiteti prav k vrelcu naše zgodovina.

Ta zgodovinski dogodek bomo povezali in združili s taborom. Slovesnosti bodo na zgodovinskem kraju in v Celovcu, kjer bo velika skupna javna prireditev, na kateri bomo sodelovali mladi iz vseh treh pokrajin.

Vabimo mladino s Tržaške in Goriške, da se tabora udeleži. Prišel se bo že v petek 10. julija s športnimi prireditvami in tekmami mladine iz vseh treh pokrajin, nadaljeval se bo v soboto z obravnavo mladinskih vprašanj in z izleti, zvečer pa z interno prireditvijo. Glavni del tabora bo v nedeljo pri Gospe Sveti in v Celovcu, kjer bo prireditev, zvečer pa družabno srečanje. Nekateri se bodo vrnili v nedeljo, 12. julija, drugi pa v ponedeljek zjutraj 13. julija.

Tabor bo torej trajal od 10. do 12. julija.

Mladi delavci, dijaki, akademiki in vsi, ki ste mladi! Svoje počitnice izberite tako, da boste lahko šli na Koroško. Kdor ne more biti vse dni, naj se udeleži vsaj dela tabora!

Prosimo, da bi se čim prej prijavili! Število potrebujemo zaradi prenočišč, ki bo zanje poskrbela Koroška dijaška zveza, ki tabor organizira in zaradi prehrane. Stroški bodo majhni, če bomo pravočasno prijavili udeležbo. V Trstu sprejema prijave Slovenski kulturni klub, v Gorici pa SKAD. Na te dve organizaciji naj se cbračajo vsi!

Prijavljenci naj navedejo, ali bodo potovali s celotno skupino z avtobusom, ali z lastnim prevoznim sredstvom.

Prosvetni krožki, športni klubi, skviti, pevski zbori, in druge naše organizacije naj takoj začno zbirati udeležence. Podrobna navodila dajeta SKK in SKAD.

Dekleta in fantje, julija bo zamejska mladina s pesmijo in smehom, pa tudi s športnim in kulturnim programom navdušena in vesela združena na tistih prelepih tleh, na katerih postanemo Slovenci iz katerega koli kotička že smo, najbolj drug drugemu blizu in smo si najbolj bratje.

Ves tabor bo ena sama pesem mladosti!

Dekleta in fantje, prispevajte temu lepemu srečanju svoj nasmeh in pozdrav!

SLOVENSKI KULTURNI KLUB

Posamezna številka Mladike stane 150 lir, po pošti 170 lir. Celoletna naročnina (10 števil) 1500 (1700) lir. Naročnina za ves letnik v Ameriki stane 4,5 dol. Naročnina za ves letnik v Avstraliji 3 funte.

KRISTUS JE VSTAL

Velika noč je za nas praznik novega življenja, praznik lepote in vere, praznik sreče in veselja. • V naše domove prihajajo prvi pomladni sončni žarki, da postaja ves svetel in lep. Že krasi naše mize prvo cvetje z gmajne, vedrost preganja otožnost in naveličanost. Čim bolj pa se bližamo prazniku Vstajenja, tem bolj nestrpni postajamo, nestrpni zaradi velikega pričakovanja. Vse bolj smo veliki otroci, a ostajamo ljudje, ker nas osrečuje tisto, kar je najlepšega in najplemenitejšega. • Kako žalostno bi bilo, če bi ne imeli Vsta-

LINOREZ: M. BAMBIČ - VSTAJENJE

jenja, tega velikega praznika zmagoslavja in vere! • Vsakdo izmed nas in narod. • Iz potrnosti in pogostega obupovanja se dvigamo v sončni dan Vstajenja. Iz obupa, da smo zavržli svojega največjega Dobrotnika in Boga, se mu bližamo prerajeni in z Njim vstajamo. Za vsakogar izmed nas se začne novo življenje. Gospod kliče k sebi vse. • Praznik Vstajenja vrača vero v zmago pravice in resnice. Tudi v življenje naroda, le obrniti mora spet svoj obraz v vstalega Zveličarja in hoditi po poti, ki jo kaže. • Ob vsaki veliki noči čutimo, kako je res, da je bilo treba velikega petka, da je potem velika nedelja tako neskončno lepa in veličastna. • Do kogar koli pride naša revija, naj sprejme njen topel pomladanski pozdrav in voščilo: Srečno veliko noč! • Srečno vsakemu posebej! Naj raztali skorjo nezaupanja in sovraštva med ljudmi! • Naj zbliža ljudi v družini, da bo doma vsem lepo in prijetno. • Naj velika noč pritegne domov vse s širokih asfaltiranih cest, da se bodo zbrali v lepi domačnosti in doživeli ta praznik. • Naj vstali Zveličar blagoslovlja družinske vezi, naj osvetli domove, da bodo družine prihajale vanje nestrpne pričakovanja v spokojnost in mir. • Začenjamo novo pomlad z veliko vero v zmago, zakaj Kristus je vstal.

J. P.

ALEKSEJ MARKUŽA

Povej, o Marija!

V svitanju
novega dne
so dišave
razlile
svoj vonj
iz odprtega groba.

Tužna
in polna bridkosti
je tekla
Marija
k skalni
votlini.

Povej,
o Marija,
kaj si tam našla,
mar vedela nisi,
da živi niso
v grobeh?

Radost
je vzklila,
ko si zaslišala
svoje ime
in videla
veličastno Obličje.

Pojdi,
povej dvanajsterim
in ljubljanim vsem,
da sem vstal
in sem z vami
vse dni.

In v jutranji tišini
so nevidne moči
zabrnele
pesem
zmagoslavja
Rešeniku vesolja.

„VSE POTI V MOJE SRCE“

J. MIHAJLOV

(OB 60-LETNICI ROJSTVA SREČKA KOSOVELA)

Tiho, kot se odpre roža, se je razmaknila zemlja.
Iz groba je zrastle postava Srečka Kosovela.
Obrnil se je na desno, kot bi iskal svoje gosli.
V preperela vrata mrtvašnice je sunil veter.
Srečko se je zravnal in prijel za lok.
Sele tedaj se je nasmehnil: bolno, otožno.
Z vrbe žalujke se je utrnila kaplja rose in kanila na roko.
Na bosih nogi je začutil božanje rože; ozrl se je v tla: rdeča gorečka se je majala v vetru. »Moja roža,« je vzdihnil.
Bori nad Smarjami in Koprivo so zašumeli, da pozdravijo svojega prijatelja.

Skušal je dihati kot takrat, ko je bolehal na pljučih. Z roko si je zasenčil oči pred močno mesečino. »Repentabor!« Pesnik je zastokal, obraz je izdajal bolečino.

»Samo žalost se opila ni!«

September 192... Takrat in še enkrat. Niti smrt ni izbrisala. Ljubezen je močnejša kot smrt. Ketteja sem ji deklamiral:

»Saj ni povedati greh, kar berem tak čisto, tak jasno
v Tvojih nedolžnih očeh.«

»Kako imaš mrzle roke,« mi je rekla. Potem je padla krinka z obraza. Ko sem jo poljubil, me je pahnila od sebe:

»Ti ne boš nikoli moj.«

»Boli?« »Boli,« je rekla in zajokala. »Preveč je bolečine, da bi jo eno samo srce preneslo.« Ko je Srečko tisti večer legel v posteljo, je zapisal v notes:

»Ognja prepohl, poln sil,
neizrabljen k pokopu bom legel.«

Takrat in še enkrat. V Opatiji! Za čolnom se je vila srebrna cesta, nato je udaril v pristan. Do Lovrana sta šla tik ob morju.

V Ičićih je Srečko dolgo ogledoval ribiške mreže, kar odtrgati se ni mogel od njih. Morje je izpiralo skalam noge. Hripavo vreščanje galebov se je vpletalo v vršenje morja. Vonj po algah in vlovljenih ribah.

V Iki, pod vilo s Tizianovimi angeli, se skale najbolj zarinejo v morje. Srečko je stresel glavo in stegnil roko: »Ta beštija od morja mi ne da odgovora.«

»Sem ali nisem pevec?« Kraške skale so mu odprle srce, morje ga noče. Priplul je motorni čoln; krmar je gledal kot Srečko, niti trenil ni. V čolnu je nepremično sedel mlad par. »Ocean,« je ponavljal Srečko in, ko je val, ki ga je naredil čoln, pljusknil ob skale, je dodal: »Pristan!«

Ona mu je stisnila roko, da je čutil toploto njene grudi. Kvarner-črni rog! Hitela sta pod lovorjem, mimo kot obhajilna miza lepo sklesanih ogra, mimo tuberoz, salvij, gorečk...

»Nebo nad ostro rano Krasa razprostrto.«
Spev sveta prevladuje nad otožnostjo smrti.

»Iz vasi poti
in vse poti v moje srce.«

Iz Stanjela, Repentabra, Kontovela, Sežane, Ocizle... moj Kras, moje poti...

Počasi, kot daje duhovnik blagoslov z monštranco, je pobožal z očmi vsako izmed poti...

V stolpu je udarilo dvanajstkrat.

Veter je vzvalovil pesnikove lase.

Nato se je Srečko zvrnil, glava mu je omahnila vznak, kot bi mu rezali z nožem v grlo.

»Kras se lomi, zemlja krvavi,
a dan se ne zdrami.«

RAZMIŠLJANJE OB USTANOVITVI DEŽELE FURLANIJE - JULIJSKE KRAJINE

DRAGO LEGIŠA

Dne 10. maja bodo deželne volitve. K volilnim žaram bodo poklicani tudi slovenski volivci in jim bo tako ponovno dana priložnost, da se poslužijo ene svojih temeljnih državljskih pravic, to je volilne pravice. Slovenci, ki živijo v mejah italijanske republike, so se sicer že večkrat, odkar je na ruševinah totalitarnega fašističnega režima zrasla demokratična država, udeležili tako občinskih kot pokrajinskih ter državnoborskih volitev. Takih volitev, kakršne bodo v kratkem razpisane, pa na naših tleh še ni bilo. Tokrat bomo namreč prvič volili svoje predstavnike v svet avtonomne dežele s posebnim statutom Furlanije - Julijske krajine, to je upravno-teritorialne enote, ki je bila poklicana k življenju z ustavnim zakonom z dne 31. januarja leta 1963.

Zanimivo in za italijanske politične razmere hkrati značilno je, da je šele po 15 letih bil popolnoma izveden eden temeljnih členov ustave republike (člen 116), ki predvideva za Sicilijo, Sardinijo, Dolino Aoste, Tridentinsko - Južni Tirol ter Furlanijo - Julijsko krajino »posebno obliko avtonomije, na osnovi posebnih statotov, sprejetih z ustavnimi zakoni«.

Medtem ko je bil za štiri dežele — Sardinijo, Sicilijo, Dolino Aoste in Tridentinsko - Južni Tirol — 116. člen ustave izveden v začetku leta 1948, kmalu potem ko je postala veljavna nova ustava, je bilo za uresničitev tega člena, kar zadeva Furlanijo - Julijsko krajino, treba čakati, kot sem že omenil, več kot 15 let.

Za tolikšno zamudo lahko navajamo predvsem dva vzroka. Prvi je v zvezi z vprašanjem Svobodnega tržaškega ozemlja. Italija je že leta 1948, ko je postala veljavna ustava, računala in upala, da se bo stanje ob njeni vzhodni meji, kar je bilo sankcionirano s pariško mirovno pogodbo, s časom spremenilo v njeno korist, oziroma da ne bo prišlo, kar zadeva Svobodno tržaško ozemlje, do polne realizacije mirovne pogodbe. V pričakovanju uresničenja svojih težej se seveda Italiji ni mudilo s polno izvedbo 116. člena ustave, to je z ustanovitvijo dežele Furlanije - Julijske krajine, ki bi se morala v tem primeru teritorialno omejiti na videmsko in goriško pokrajino.

Drugi vzrok tolikšne zamude pa je izrazito notranjepolitične narave in z njim si lahko tudi razlagamo zamudo pri ustanovitvi ostalih 14 dežel z navadnim statutom. Leta 1947 je v italijanskem političnem življenju prišlo do važnih sprememb. Tedaj se je namreč razbila koalicija protifašističnih strank, ki so od osvoboditve Rima leta 1944 sestavljale skupno vlado in položile tudi temelje novi demokratični državi. Leta 1947 so iz vlade izstopili komunisti in socialisti, ki so do tedaj imeli v rokah važna ministrstva, saj je bil na primer Togliatti pravosodni minister in Nenni zunanji minister. V sami socialistični stranki pa je prišlo do razkola, ker so stranko zapustili Saragat in njegovi prijatelji, ki so nato ustanovili socialdemokratsko stranko.

V vladi so ostali sami demokristjani in začeli vladati v glavnem s pomočjo liberalcev in socialnih demokratov. Leto 1948 je bilo leto prodorne zmage Krščanske demokracije, ki je na državnoborskih volitvah dobila absolutno večino glasov in s tem tudi absolutno večino mest tako v poslanski zbornici kot v senatu.

Toda na teh volitvah se je tudi izkazalo, da komunisti in socialisti, ki so šli v volilni boj s skupno listo, imajo v določenih deželah absolutno večino, kar bi pomenilo, da bi imeli večino tudi v deželnih svetih, če bi tedaj izvedli deželno ureditev države, kot jo predvideva ustava.

Razumljivo je, da stranke, ki ne glede na svoj gospodarski in socialni program v politiki priznavajo načela in pravila demokratične igre, na kaj takega niso mogle pristati, ker bi v takšnih razmerah in pogojih ustanovitev dežel pomenila hudo nevarnost in morda celo konec politične demokracije v državi.

Moralo je poteči mnogo let, moralo je priti do sredinsko-levičarske vlade in smeri, katere politično bistvo obstoji v dokončnem prelomu, v strogi politični diferenciaciji med komunisti in socialisti ter v pristanku teh slednjih na principu demokratične igre, da lahko danes v Italiji govorimo ne samo o ustanovitvi dežele Furlanije - Julijske krajine, temveč tudi o ustanovitvi ostalih 14 dežel, kot jih predvideva ustava.

Sedaj se lahko vprašamo, zakaj in čemu se za pet dežel predvideva posebni statut. Kar zadeva Sicilijo, je treba omeniti, da je ustava pravzaprav le potrdila neko izvršeno dejstvo. Avtonomistične sile otoka so namreč bile tako močne in delavne, da je Sicilija že z zaključnim odlokom z dne 15. maja 1946 dobila posebni statut, tako da je ta odlok z zakonom iz februarja leta 1948, ko je bil izveden 116. člen ustave, le dobil značaj **ustavnega** zakona, s čimer se je utrdila in bolje zajamčila njegova pravna veljava. Če sta Dolina Aoste in Tridentinsko - Južni Tirol dobila posebni statut, je bilo pri tem prav gotovo odločilno dejstvo, da v mejah teh dežel živi francosko, oziroma nemško ter ladinsko govoreče prebivalstvo. O posebni obliki avtonomije govori nadalje sporazum De Gasperi - Gruber, ki je bil sklenjen v Parizu leta 1946 in ki je po eni strani priznal pravico Avstriji, da se zanima za nemško in ladinsko govoreče prebivalstvo Južnega Tirola, na drugi strani pa omogočil, da se je Avstrija odpovedala svojim pretenzijam na tem ozemlju.

Eden glavnih vzrokov, da je bila tudi Furlaniji - Julijski krajini priznana posebna avtonomija, je prav gotovo dejstvo, da v njenih mejah prebiva slovensko govoreče prebivalstvo. Žal mi prostor ne dopušča, da bi podrobneje govoril o posebnih statutih Tridentinsko - Južnega Tirola in Doline Aoste ter zlasti o tistih členih, ki neposredno zadevajo francosko oziroma nemško narodnostno skupino, čeprav bi to bilo koristno za boljše razumevanje naših razmer v okviru nove dežele Furlanije - Julijske krajine.

Naj samo omenim, da od 97 členov, kolikor jih ima posebni statut Tridentinsko - Južnega Tirola, jih 13 govori o pravicah nemško govorečega prebivalstva bocienske pokrajine.

Vrnimo se k deželi Furlaniji - Julijski krajini. Na osnovi posebnega statuta in v skladu s 117. členom ustave bo nova dežela suvereno sklepala in odločala o vprašanjih, kot so strokovno šolstvo, zdravstvo, prevoznitvo, kmetijstvo, turizem, javna dela, obrtništvo, javne služnosti, zemljiška knjiga, zadružništvo, davki, gradnja ljudskih stanovanj, toponomastika, kamnolomi, ručniki, lov, ribolov itd. Kot vidimo, gre za vprašanja, ki od blizu zadevajo tudi slehernega našega človeka ter njegovo vsakodnevno delo.

Z narodnega stališča je važno podčrtati, da bomo Slovenci v okviru nove dežele prvič združeni v eni sami upravno-teritorialni enoti, kar bi nam moralo koristiti v boju za priznanje in izvajanje naših pravic ter s tem koristiti tudi našemu nadaljnjemu socialnemu, gospodarskemu in kulturnemu razvoju.

Toda vse to je žal, vsaj trenutno, le teoretično gledanje na novo deželo, kajti stvarnost je, kar zadeva Slovence, popolnoma drugačna.

V člankih, ki sem jih o vprašanju Furlanije - Julijske krajine napisal pred in med parlamentarno razpravo, sem predvsem poudarjal važnost, da se slovenski narodnostni skupini z zakonom omogoči in zajamči izvolitev primerne števila njenih predstavnikov v deželni svet.

Ce hočemo namreč govoriti o resnični avtonomiji, bi bilo predvsem nujno dvoje: prvič, da bi se tudi slovenski narodni skupini zajamčilo, da bi bila preko svojih izvoljenih predstavnikov prisotna v deželnem svetu, in drugič, da bi se naši skupini z zakonom priznala pravica, da o vpra-

šanjih, ki se tičejo samo nje, avtonomno odloča, seveda v mejah realnih možnosti.

Zato sem tudi v svojih izvajanjih postavljaj dva konkretna predloga. Kar se tiče prisotnosti slovenskih predstavnikov v deželnem svetu, sem zagovarjal stališče, da bi moral statut rezervirati določeno število mest v deželnem svetu izključno za predstavnike slovenske skupnosti. Za ta mesta bi se na volitvah lahko potegovali kandidati skupne slovenske liste ali kandidati več slovenskih list in bi v tem primeru bili izvoljeni kandidati tiste liste, ki bi na volitvah dobila največ glasov.

Pri tem sem vedno imel pred očmi dejstvo, da živi naša narodna skupina v vseh treh pokrajinah, ki tvorijo deželo in je že zaradi tega možnost izvolitve kakega svojega predstavnika v deželni svet problematična, če se ne sprejmejo posebni ukrepi. V tem je tudi velika razlika med položajem Južnih Tirolcev in našim položajem, kajti Nemci prebivajo v veliki večini v mejah bocenske pokrajine. Zanimivo je pri tem podčrtati, da so vse občine s pretežno nemškim ali ladinskim prebivalstvom, ki do leta 1948 niso spadale v bocensko pokrajino, bile na osnovi člena 3 posebnega statuta priključene bocenski pokrajini, tako da sta danes obe narodnostni skupini — nemška in ladinska — združeni v eni sami upravni enoti. Pri tem pripominjam, da sestavljata deželo Tridentinsko - Južni Tirol dve pokrajini: tridentinska, ki je narodnostno italijanska, in bocenska, ki je v veliki večini nemška. Vsaka pokrajina pa ima posebno avtonomijo, ki se bo, kar zadeva bocensko pokrajino, kot vse kaže, še razširila.

Drug konkretni predlog pa je bil naslednji: V skladu z modernim pojmovanjem avtonomije — sem poudaril — bi bilo, če bi statut samoupravne dežele v enem svojih členov predvideval, da je pri obravnavanju vprašanj, ki neposredno ali izključno zadevajo manjšino, obvezno mnenje njenih predstavnikov v deželnem svetu.

Narodna manjšina je namreč enota z lastno individualnostjo in z lastnimi problemi. V ostalem je znano, kako vsaka pravna država posveča posebno skrb, da so v katerem koli izvoljenem telesu zaščitene pravice manjšine, tako da ta ne more biti prepuščena na milost in nemilost večine. To načelo bi torej moralo toliko bolj veljati, ko gre za narodno manjšino.

Znano je, kakšen je bil izid parlamentarne razprave in tudi kakšen je bil izid glasovanja. Od vseh 71 členov, kolikor jih ima posebni statut Furlanije - Julijske krajine, samo 3. člen le načelno in posredno omenja manjšino. Ta se namreč glasi takole: »V deželi so priznane enake pravice in enako ravnanje vsem državljanom ne glede na njihovo narodno pripadnost. Njihove narodne in kulturne značilnosti so zaščitene«.

Med parlamentarno razpravo so nekateri levičarski poslanci sicer poudarili, da bi poslanska zbornica morala proučiti tudi nekaj dopolnilnih členov, ki so jih ti poslanci postavili k prvotnemu osnutku posebnega statuta. Po njihovem bi morale biti manjšinske pravice natančneje določene v deželnem statutu, zlasti kar zadeva enakopravnost med obema narodoma in uporabo slovenščine v javnih uradih. Noben teh dopolnilnih členov pa ni omenjal bistvenega in po mojem mnenju najvažnejšega problema: to je **problem slovenskega predstavnitva v deželnem svetu in problem določene avtonomije za vprašanja, ki se tičejo izključno manjšine**.

Naj za kroniko omenim, da sta proti odobritvi dopolnilnih členov, ki sta jih zagovarjala komunist Paietta in socialist Luzzatto, govorila tako predstavnik demokristjanov poslanec Rocchetti kot minister Medici. Ta je med drugim dejal, da je manjšinsko vprašanje »obrobnega« značaja in da se s to zadevo ne sme pretiravati. Izjavil je tudi, da manjšina uživa polno svobodo tiska, kar potrjuje dejstvo, da izhaja 13 slovenskih listov in da program v slovenskem jeziku Radia Trst A traja tedensko po 84 ur. Minister je še poudaril, da bo vlada »tudi v bodočnosti zagotovila Slovencev v Gorici in Trstu spoštovanje njihovih pravic« ter izrazil mnenje, da bi se kakšno še nereseno vprašanje lahko uredilo z drugimi državnimi zakoni.

Po teh izjavah so socialisti in komunisti umaknili svoje predloge. Predstavniki teh strank, v katerih je organiziran tudi del Slovencev, so svoje dopolnilne predloge umaknili,

Naš dom v ulici Donizetti

SLOVENSKI KULTURNI KLUB

AKADEMIKI so imeli največ dela z volitvami na univerzi. Razgovori so bili posvečeni izdelavi programa in pripravam na volitve.

En večer je bil družaben, na drugem pa je predaval časnikar *Drago Legiša* o vprašanju: *Slovinci in deželna Furlanija - Julijska Benečija*.

SREDNJEŠOLCI so posvetili en večer filmu, na drugem je predaval prof. *Bojan Pavletič* o zimskih olimpijskih igrah, ki je člane zelo zanimalo. Tretji sobotni večer v mesecu pa je bil posvečen Srečku Kosovelu in Stanku Vuku, ustvarjavecema lepe besede.

II. LITERARNI VEČER

Ob priliki šestdesete obletnice rojstva pesnika Srečka Kosovela in dvajsete obletnice smrti Stanka Vuka je priredil literarni krožek Slovenskega kulturnega kluba svoj drugi letošnji literarni večer. Osem mladih literatov je s svojimi, po večini proznimi prispevki pripomoglo, da je bil večer lep in pester. Prispevkov nam niso brali avtorji sami, ampak nekateri izmed članov, ki so recitacije bolj vajeni. Da bi bila prireditev čim lepša so dijaki povabili tudi profesorje. Počastili so nas z obiskom prof. Beličič, prof. Harej in prof. Merku, ki so bili tudi tako ljubeznivi, da so ocenili prispevke. Razsodišče sta sestavljala še Drago Štoka in dijak Žarko Hrvatič. Vseh sedmero proznih prispevkov in tri pesmi, ki so jih člani prebrali na uspelem literarnem večeru, je občinstvo nagradilo s toplim ploskanjem. Ob koncu pa je razsodišče soglasno podelilo nagrado najboljšemu prispevku, to je odlomku iz nenatiskanega dnevnika Sergija Kocjančiča pod naslovom »Rdeče sonce ob zatonu«, ki ga v tej številki tudi objavljamo.

Na cvetno nedeljo je bil zaključek tridnevne duhovne velikonočne obnove za izobražence. Vodil jo je g. prof. Vili Zerjav.

Pred veliko nočjo sta nas obiskala predstavnika Koroške dijaške zveze, da smo se skupno: Goričani, Korošci in Tržačani točneje pogovorili o taboru zamejske mladine.

Marinka Pertot

V okviru DRUŠTVA SLOVENSKIH IZOBRAZENECV je pričel teološki tečaj, ki ga vodi msgr. *dr. Lojze Škerl*. Tečaj je zelo zanimiv in obravnava nešteta vprašanja, ki jih sprožijo tudi poslušavci. Je vsakih 14 dni in so nanj povabljeni slovenski izobraženci, ki žive v Trstu.

ŠTEVERJAN

Neutrudni so fantje in dekleta v Števerjanu. To je eden tistih krajev, ki ima tudi kulturne večere, na katerih se zbira največ mladina. SKPD v Števerjanu čuti, da mora danes, ko prodira vsesplošna izobrazba do zadnjih vasi, vzporedno iti tudi mladina tega prelepega kraja v Brdih, zato tolika delavnost, ki zasluži res vse priznanje.

Imeli so drugi del *Trinkovega večera*, na katerem je nadaljeval s predavanjem prof. dr. *Rado Bednarik*. Naslednji teden je prispel g. *Vinko Zaletel* s Koroške s slikami s svojih daljnih potovanj.

Poleg tega pa so domači fantje in dekleta odigrali v goriškem Katoliškem domu Moliérovega *»Namišljenega bolnika«*. To izredno zahtevno komedijo, so oživeli z vso prisrčnostjo in pogumom. Nekaj dni pred predstavo sta dva, če ne celo trije igralci zboleli, začeli so se učiti vloge hitro drugi, obolele so nadomestili in so tako vseeno igrali. Ta delavni odbor res zasluži vse priznanje, dekleta in fantje pa vso pohvalo. Komedijo je režiral *Martijan Terpin*, vsa nešteta dela, ki so bila združena s predstavo, pa so mu pomagali opraviti ostali odborniki, dekleta in fantje. Predstava je odlično uspela.

Obe sliki kažeta prizor iz
»Namišljenega bolnika«

Da bi poseglo društvo bolj v vaško življenje in naše domove, je preskrbelo za leto 1964 svoj *stenski koledar*, ki ga krasi slika naših dveh svetih bratov. Dobili so ga za novo leto vsi člani.

Društvo je sporazumno z občinsko upravo in z »Ustanovo za Števerjan« poskrbelo, da sta bila trg in lipa pred cerkvijo vse *božične praznike* razsvetljena z neštetimi mnogobarvnimi lučkami. Decembra smo postavili na trg pred cerkvijo svojo *oglasno desko* da bodo vsi člani stalno obveščeni o delovanju društva.

2. februarja je bil izlet na sneg v Žabnice (s tekmo s sankami za nagrade SKPD). 9. februarja nastop v Gorici na Pustnem tekmovanju s tremi skupinami.

Na letošnji prvi seji pa je odbor izdelal nekaj program za leto 1964. Strnili bi ga lahko takole:

Do maja upamo, da bomo lahko pripravili še kakih pet kulturnih večerov: O starih navadah in običajih, o Njegošu, o Palestini in o Koncilu.

ko so videli, da jim odločno nasprotujejo demokristjani in njih zavezniki socialdemokrati in republikanci. Če bi namreč komunisti in socialisti vztrajali pri svojih zahtevah, bi poborniki dežele ostali v manjšini in bi statut ne bil sprejet.

Očitno je, da so komunisti in socialisti dali prednost koristim večine svojih italijanskih tovarišev, čeprav so v Trstu izjavljali, da je pravilna ureditev manjšinskega vprašanja načelno vprašanje. Ostali smo torej pri načelnih izjavah, kar Slovincem nič ne pomaga, če manjkajo instrumenti, ki bi ta načela sprovedli v vsakdanje življenje.

Ob prvem izglasovanju posebnega statuta sem v nekem svojem članku med drugim napisal tole: »Nihče nas ne more prepričati, da je takšna deželna ureditev, kakršno sedaj kujejo v Rimu — in pri tem mislimo samo na manjšinsko vprašanje — v skladu z modernim pojmovanjem avtonomije in demokracije. Odgovorni italijanski krogi so tokrat zgubili edinstveno priložnost, da končno pravilno rešijo manjšinsko vprašanje ob svoji vzhodni meji, kar bi ne bilo v korist samo Slovincem, temveč tudi sami državi ter nadaljnjemu mirnemu sožitju med narodom, ki živita v tem delu Evrope.«

Glede nas samih pa sem napisal: »Če se ne bomo od sedanjih dogodkov nekaj naučili in korenito pregledali marsikatero svoje stališče, se lahko zgodi, da se bo dežela spremenila v učinkovito sredstvo, da se nas še bolj razcefra, kot smo danes, da se nas kot organizirano množico pahne v še tesnejši objem italijanskih strank in da se nas postopno poniža na stopnjo folklorne skupine, kar so danes Furlani.«

»Čeprav smo v zvezi s pripravami za ustanovitev dežele — sem zaključil svoj članek — doživeli marsikatero razočaranje in marsikateri neuspeh, mislimo, da pesimizem ni na mestu. Kajti kakor je res, da si od dežele manjšina v narodnem pogledu ne more bogve kaj obetati, tako je tudi res, da takšna deželna ureditev ne bo mogla poslabšati današnjega stanja, če bodo Slovenci znali iz zadnjih dogodkov narediti pravilne zaključke«

Prav te misli bi želel sedaj še kratko razviti in pojasniti. Izglasovanje takšnega deželnega statuta, kakršen je danes, pomeni po mojem globokem prepričanju velik neuspeh celotne slovenske politične akcije in pravi pravcati bankrot zlasti tistega političnega koncepta, ki ga zagovarjajo slovenski komunisti in socialisti. Glasovanje v parlamentu je namreč zgovorno dokazalo, da je akcija slovenskih političnih skupin neučinkovita, pravzaprav jalova in nična. Po drugi strani se je tudi izkazalo, da se z vključevanjem Slovencev v velike italijanske stranke ne morejo rešiti osnovna slovenska manjšinska vprašanja, ker te stranke na svoje slovenske člane enostavno pozabijo, kadar gre za višje, vsedržavne interese. In to je po mojem razumljivo in naravno, saj niso Italijani krivi, če so Slovenci tako naivni, da mislijo, da bodo s pristopom k italijanskim strankam reševali slovenske probleme.

Po mojem mnenju je treba ubrati čisto drugačno pot. Vsak nepristranski človek mora namreč priznati, da marsikatera naše narodne nesreče in sploh naše sedanje nemoči niso kriva samo oblasti, ki niso izpolnila vseh prevzetih obveznosti ali so jih po svoje tolmačila, temveč je današnjega stanja kriva tudi naša čezmerna strankarska razcepjenost, oziroma dejstvo, da se posamezne stranke in struje dolgo vrsto let niso mogle sporazumeti niti za minimalen skupni narodnoobrambni program.

V tem oziru se je stanje na Tržaškem v zadnjem času izboljšalo, saj je bil konec septembra leta 1962 ustanovljen Svet Skupne slovenske liste, ki združuje vse obstoječe slovenske politične skupine. Vendar bi bilo treba po mojem prepričanju najti način in obliko še tesnejšega sodelovanja in povezave, če hočemo, da bo naša politična akcija v bodočnosti učinkovita. Nerešeno pa je ostalo, vsaj kolikor mi je znano, vprašanje takšnega skupnega foruma na Goriškem, čeprav bi že sama ustanovitev dežele zahtevala, da bi do tega že zavednaj prišlo.

Nerazčiščeno pa je ostalo vprašanje vključevanja Slovencev v italijanske stranke, zlasti v komunistično in socialistično, kar je izredno važno, ker je znano, da so na Tržaškem mnogi Slovenci organizirani zlasti pri italijanskih komunistih ali pa zanje pri vsakokratnih volitvah glasujejo.

Po mojem povsem napačno ravnajo tisti, ki svetujejo Slovence, naj se vključujejo v italijanske stranke, pa naj gre za komunistično, socialistično, demokristjansko ali katerikoli italijansko stranko. Mnenja sem, da govore proti takemu vključevanju tako načelni kot praktični razlogi. V sedanjih ureditvi države so namreč stranke tisto **edino** in **nenadomestljivo** sredstvo, ki omogoča, da državljani sodelujejo pri javni upravi, se pravi, da v določeni meri sami odločajo o lastni usodi. Če to splošno velja za pripadnike večinskega naroda, velja tembolj za narodno manjšino, ki se more samo s pomočjo lastnega političnega predstavništva in zato preko svojih političnih organizacij na enakopravni osnovi vključiti v demokratično igro političnih sil v državi. Odpovedati se lastnemu političnemu predstavništvu pomeni, odreči se atributu narodnosti in ponižati našo narodno skupino na raven folklorne skupine, kar so danes naši sosjedje Furlani.

Proti takšnemu vključevanju obstajajo, kot sem že omenil, tudi praktični razlogi. Velike, vsedrjavne stranke se morajo v prvi vrsti baviti s splošnimi vsedrjavnimi problemi in zato ne morejo kljub vsej dobri volji posvečati manjšinskim problemom takšne pozornosti, kot jo lahko posvečajo stranke narodne manjšine, katerih delovanje se razvija skoraj izključno v okviru manjšinskih problemov.

Drug praktični razlog, ki po mojem odsvetuje vključevanje Slovencev v italijanske stranke, izhaja iz dejstva, da ogromna večina Italijanov našega jezika ne razume in da se zato v teh strankah dejansko govori vedno italijanski, četudi bi kakšna stranka formalno priznavala polno veljavo načela dvojezičnosti.

Strankini člani slovenske narodnosti dejansko nimajo priložnosti, da bi v okviru stranke uporabljali in gojili svojo materinščino ter se v njej izpopolnjevali, kar je za pripadnike manjšine zlasti zato važno, ker so že tako vsak dan prisiljeni dolgo živeti v tujem okolju, kot so na primer tovarne, uradi in večina delovnih mest. Zaradi tega se dogaja, da taka stranka dejansko postaja najbolj učinkovito raznarodovalno sredstvo.

Zaradi jasnosti poudarjam, da nikakor ne zagovarjam narodne izolacije in da si narodne manjšine ne zamišljam kot neko vase zaprto enoto. Nasprotno! Prepričan sem, da je le po lastnem, to je manjšinskem političnem predstavništvu možen lojalni in uspešen dialog z italijanskimi političnimi silami, ne da bi s tem nikomur grozila najmanjša nevarnost. Naloga, ki čaka Slovence v Italiji, tik pred deželnimi volitvami, bi torej bila, da po eni strani utrjujejo tako obliko sodelovanja in skupnega političnega dela, kakršna je bila zamišljena z ustanovitvijo Sveta Skupne slovenske liste. V tem pogledu bi bilo po mojem nujno potrebno, da bi se to skupno delo bolj organsko razvijalo ter se zlasti razširilo na vse tiste pokrajine, kjer žive Slovenci, to je tudi na Goriško, Beneško Slovenijo in Kanalsko dolino. V tem oziru bi bilo nujno potrebno predvsem odpraviti klikarstvo, to je pojmovanje, da določena politična skupina ne obstaja zaradi svojega programa, temveč predvsem zaradi določenih oseb. Klikarstvo pa je in je bilo vedno rakasta rana slovenskega političnega življenja.

Po drugi strani pa bi bilo potrebno s podrobno akcijo, pismeno in ustno, skušati odpraviti škodljive posledice vključevanja Slovencev v italijanske stranke ter nadaljnje vključevanje onemogočiti ter preprečiti. Seveda bi morale slovenske politične skupine sestaviti moderen in stvaren program, takšnega namreč, ki bo upošteval predvsem socialno in gospodarsko strukturo slovenskega prebivalstva, tako da bi noben zaveden Slovenec ne mogel reči, da politični program te ali druge stranke ne ustreza njegovim potrebam ter željam. Slovenske skupine bi morale imeti tudi določeno materialno bazo, kajti v drugačnem primeru so še tako lepi programi neizvedljivi.

Če bo politično življenje slovenske manjšine krenilo po tej poti, sem prepričan, da bo mogoče prej ali slej popraviti in odpraviti tudi pomanjkljivosti sedanjega deželnega statuta.

ROJAN

Z dograditvijo novega Marijinega doma in lepe dvorane, je potreba po igralski skupini postala vedno večja. Najbolj je to občutila mladina, ki je zato hotela rešiti ta problem. Pod vodstvom preč. gospoda Stanka Zorka je mladina začela z delom. Prva igra je bila **»Iz starih časov«**, v režiji Edija Košute. Igra je dobro uspela in zadovoljila občinstvo. Zato so se igravci zavedali, da se ne smejo tukaj ustaviti. Zbrali so se in izvolili odbor, ki bi moral odslej naprej skrbeti za predstave na rojanskem odru. Od tedaj naprej so si igre redno sledile. **Moliérov Namišljeni bolnik** in **Dickensov Cvrček za pečjo** v režiji Franka Žerjale, sta bili več kot navadni kmečki igri in sta doživeli velik uspeh, tako na rojanskem odru kot v Borštu, Sv. Križu in Gorici. V novi sezoni je bila na vrsti drama iz študentovskega življenja **Luč z gora**, ki je zahtevala cel kup mladih igravcev. Igra je bila občinstvu tako všeč zaradi njene globoke moralne vsebine, da jo je bilo treba večkrat ponoviti.

Pred kratkim je dramska skupina Dom odigrala **Gogoljevo** komedijo v treh dejanjih **Zenitev**. Ta lahkotna in sočna komedija je privabila precejšnje število gledavcev, katerim je rojanski ansambel pripravil prijeten večer. Posebno se je odlikoval v podajanju svoje vloge Bajc Pavel, ki je s svojim igranjem vzbudil med občinstvom obilo smeha in zabave. Omeniti je treba, da so se vsi igravci potrudili, da je igra uspela. Učinkoviti sta bili glasba in scena, kar sta pripravila Rudi Žagar in Franko Volpi.

Tudi predstava **»Vest«** je zelo dobro uspela, najprej na domačem odru, nato pa je tudi na Opčinah, v Gorici in Borštu. Nekateri so bili prvič na odru (n. pr. Prinčičeva), a so svoje vloge odlično rešili. Drami so posvetili vsi mnogo dela in res mnogo večerov, ker je delo zelo težko. Zato so lahko vsi igravci toliko bolj zadovoljni z uspehom predstave. Dramo je režiral Pavle Bajc.

To so samo glavne igre, ki so bile uprizorjene na rojanskem odru, nismo pa omenili vseh predstav pri katerih je dramska skupina sodelovala, in teh je mnogo.

Da po treh letih dramska skupina še obstaja, se je treba zahvaliti vztrajnosti rojanskih fantov in deklet, ki se zbirajo večer za večerom v Marijinem domu.

Z. L.

Novo delo slikarja Cernigoja

ROMARJA

(OB 20. LETNICI SMRTI)

V megli sva plezala po severni steni Montaža v Zajzero. Brez vrvi, brez cepinov, samo z mislijo, da morava biti do večera v dolini. Morda je bilo pozno popoldne. Klini so bili vsi vlažni in rja se je luščila.

Priplezala sva do srede stene in hipoma stopila v sonce. Megla je ostala za nama. Spodaj se je bleščala Zajzera s svojimi belimi prodi, na levi je bilo snežišče, od katerega je vodila do naju črna črta klinov. Se dve uri plezanja!

Visel sem na ostrem robu in gledal proti vzhodu na nizko, temnozeleno pogorje, sredi njega pa dvoje, troje hiš, cerkev in stolp: Svete Višarje. Nizko pod nama so stale smreke, nad gorami pa so plavali beli oblaki.

»Mati božja višarska, tri sveče ti prinesem, če preplezava.«

In v duhu sem videl te sveče, kako gore na železnem svečniku v mraku, med rjavo svetlobo drugih sveč, medtem ko romarji težko in počasi molijo, ko da bi se izpovedovali: »...prosi za nas grešnike.«

Prosi za naju. In spet sva se pognala po klinih. Beli prodi so naju res pričakali, ko je legla noč.

V mraku se zdi vsaka smreka grozna in velika. V Zajzeri pa je večer temen in gost, da se komaj znajdeš preko prodov, skozi smrekove gozdove in mimo travnikov. Na levo in desno, spredaj in zadaj stoje same kope gora. Zvezde nad njimi se komaj komaj vidijo. Rimska cesta je vstala nad Montažem in tone proti Celovcu.

Od nekod prihaja šum padajoče vode. Pa ne, da bi bil tu kje blizu zakleti mlin? Mogoče tu samotari trentarski študent, ki je dušo zapisal hudiču za mlado dekle? Ali je onole dekle res les, ki trohni, ali so verne duše iz vic? Prekrižava se!

Nocoj je noč svetega Ivana. V mraku se zdi vsaka smreka grozna in velika.

Pride noč in Bog ne pozabi na postopača. Nekje nad nama, v pogorju, visoko v črni gori zagore luči. Ena, dve, tri, pet, sedem: Svete Višarje!

Mati božja naju je zagledala in nama sveti!

Saj, Mati božja, postopačev, ki razumemo obrt postopanja, nas je tako malo. Ne daj, da bi se še midva zgubila. Danes se po svetu lovi vse polno ljudi: popotnikov in hribolazcev; postopačev pa nas je vsak dan manj. Vsak večer sprejmejo jarki ob cesti, seniki, jame v gorah in smreke na planinah nekaj ljudi manj v svoje okrilje. Postopaška umetnost umira.

Kdo dandanes ne potuje po gorah s karto, nahrbtnikom in cepinom? Kdo se še vrže v hribe kot neznano kraljestvo trentarskega študenta in vernih duš, kdo ne ve natančno: nocoj bom spal v tej koči, jutri v oni? Če zlezejo v steno, zapičijo vanjo več klinov, kot ima jež bodic. In vse, Mati božja, je tako grdo preračunano. Danes tu, jutri tam gori, opoldne v tej koči, zvečer v onem zavetišču.

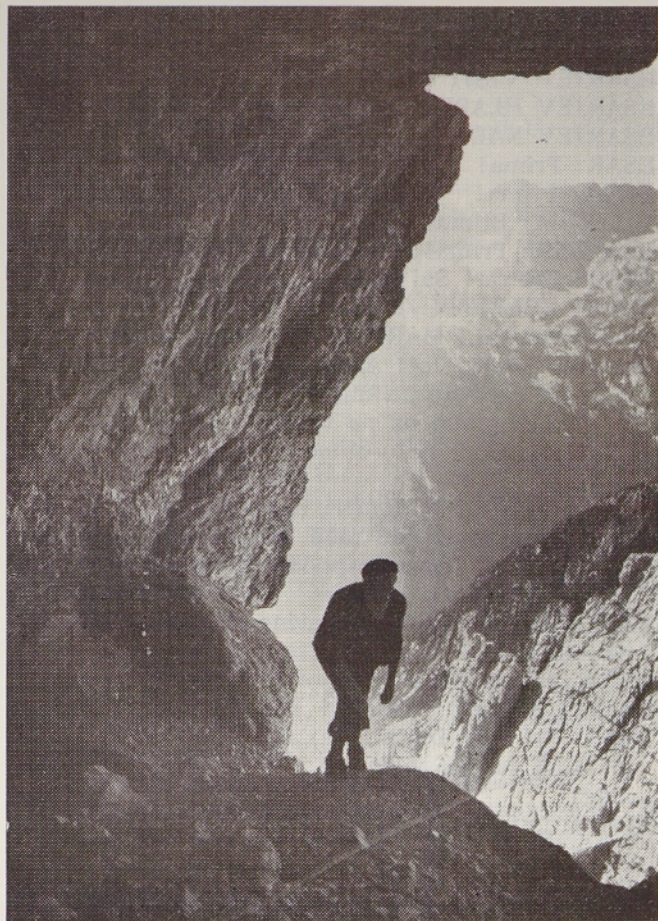

Foto R. Dolhar

LEV DETELA

GRAŠČINA

VESELA IN ŽALOSTNA BURKA

NADALJEVANJE IN KONEC

TLACANKA MICA POTICA: Toda, tovariš cesar. Lepo vas prosim. Saj ste pijani.

CESAR: Jaz pa pijan. Le kaj govoriš, ti neumna Potica. (Ji poljublja roko.)

TLACANKA MICA POTICA: Au! Pustite me! Au! UPRAVNIK: Zaboga, ljudje. Mi smo pijani. Cesar je pijan! Graščina je pijana! Jaz sem pijan!

CESAR (ne vstane): Ne govori tega! Drugače ti bom vrgel račjo glavo v glavo!

UPRAVNIK: Zaboga, cesar! Pa misliš, da se te bojim. Saj se še spomniš, kako smo te martrali in te obmetavali z gnilimi jajci.

CESAR (udari s pestjo po mizi): Seveda vem! Toda pri moji kokoši! Poveš vam, ne šalite se na ta način!

UPRAVNIK: Toda cesar! Le kaj te je vendar prijel! Saj ti nič nočemo. Saj se ja imamo radi!

CESAR: Pa ja. Naj gre vse skupaj k vragu. Mi se imamo radi!

CESARJEV VIŠJI NADHLAPEC: Prima!

CESARJEV HLAPEC: Prima!

CESARJEV NADHLAPEC: Prima!

CESAR: Prima!

DEKLA: Prima!

KUHARICA: Prima!

UPRAVNIK: Prima!

CESAR: Zaboga! Saj smo res pijani!

VALPET TELEBAN: Pijani pa, pijani!

SUŽENJ DEBELI MARTIN: Jaz vidim dva cesarja!

Mamica moja! Joj! Afriko duham! Mamica moja! Dva upravnika vidim! Dve dekli, dve graščini! Porcijunkule pa ne vidim!

UPRAVNIK: Bodi tiho, butec! Porcijunkula je pod mizo!

SUŽENJ DEBELI MARTIN: Kje pod mizo, gospod? Pod mizo leže račji ostanki. Pod mizo je razlito vino. Toda, gospoda! Porcijunkula! Kje je Porcijunkula!

CESAR: Pa ja! Jaz te komične Porcijunkule res ne vidim!

DEKLA: Porcijunkula naj gre k vragu!

GRAJSKI NOREC: Kikiriki! Porcijunkule ni!

CESAR: Pri moj Dunaj! Saj ta res ni iz trte izvita. Tudi jaz ne vidim te upravnikove Porcijunkule!

VALPET TELEBAN: Ta ni bosa! Prav imaš, cesar! Le kje je vendar ta neumna Porcijunkula in njeni! Ni je! Pa amen!

GRAJSKI NOREC: Kikiriki! Porcijunkule ni!

CESAR: Kulturni je prav povedal. To ti je beseda. Ne čakajmo no toliko! Porcijunkule ni pa amen! Mi na smo, pa amen!

SUŽENJ DEBELI MARTIN: Kapljica pa kapljica!

CESAR: Vino pa vino! Upravnik, to si ta pravo pogruntal! (vstaja): Gospoda moja, na zdravje! Na blagor graščine, pardon, kraljevine! Na zdravje vsem skupaj! Dragi moji, naj ne uporabljam preveč besed! Dragi moji, hvala vam. Res je lepo na ta način sodelovati! Ta naš svet! Kako mu vladamo! Pri moji kokoši, kaj še hočejo boljšega! Na dolga leta (Pade na stol.)

UPRAVNIK: Cesar, hvala ti. Jaz pa sedaj nisem samo ministerski predsednik in več ministrov obenem, jaz se sedaj proglašam tudi za podkralja. Ste slišali! Hvala vam! Naš podkralj je pred vami! Našemu cesarju pa hvala za lepe besede!

VALPET TELEBAN: Pri moji veri, le zakaj toliko govorimo! Kmetavzarji so se uprli. Mi jih pa sploh nismo kaznovali. A to sploh gre! Kakšna graščina, pardon, kraljevina pa sploh smo... Ne, to pa res ne gre...

KUHARICA: Ja, Teleban! Žal imaš prav! To res ne gre! Le kakšna graščina, ah, kraljevina pa smo!

CESAR: Jutri, dekla, jutri!

KUHARICA: Jaz nisem dekla, jaz sem kuharica. Ta je dekla (primaže dekli klofuto)!

DEKA: Joj, boli, mati kuharica!

CESAR: Šmentano! Saj jih bomo kaznovali. Toda jutri! Pijmo danes! Pijmo!

UPRAVNIK: Ja, res! Toda drhal moramo kaznovati...

ROMARJA

Za njimi pa pridemo mi kot poslednji Mohikanci, zadnji svojega postopaškega rodu: z nahrbtnikom, z risanko v njem, s koruzno moko in z dobro voljo. Vodo lovimo po jarkih, svetlobo v vseh dolinah. Kjer je lepo, se ustavimo; kjer nam je dobro, postavimo lesen trinožnik iz vej, obesimo nanj kotel, jemo, kar Bog dà in kar nam po župniščih dajo dobre, zadirčne kuharice, ki nas obenem obrečejo, da moliti ne znamo.

Mati božja, ne smeš nam zameriti. Tako malo nas je še, tako malo, posebno nas od morske strani. Malo, malo nas je, Mati božja, ki vemo, kaj je izumirajoči postopaški stan.

Spala sva na seniku nad Ovčjo vasjo. V hladnem nedeljskem jutru romava proti Višarjam. Gori pod zadnjim znamenjem v senci smrek sede po kamnju in v travi pokvečeni ljudje. Dan je jasen. Iz zajzerske doline vleče veter in poje v smrekah.

Pokveke, kot jih ni na Brezjah ne na Sveti gori, sede tod okoli in nama pripovedujejo svoje izvenčasovne zgodbe.

Kažoč na leseno nogo pripoveduje berač: »To nogo,« toda takoj se popravi, »ono pravo, sem hotel reči, so mi prestrelili iz hudobije v močvirjih na robu Furlanije. Ker se je sušila, jo je bilo treba odrezati, da bi rešili to drugo.«

Enooki je, govorec z enonogim, primerjal oči z okni. Kažoč na zapečateni oko je dejal:

»To okno so mi zaprli. A razbojnik danes nima več one svetoskrunske roke, s katero me je oslepil, in ko se bo na koncu življenja moral pokrižati in moliti, bo to moral storiti z eno samo roko. Ko bom jaz umrl, bom trpel manj, ker sem eno oko že zaprl. Ali ni prav?«

»Jaz pa bom trpel manj kot vidva oba skupaj, ker bom moral stegniti eno samo nogo,« je dejal enonogi.

Medtem ko so pokveke govoričile med seboj, je lezel od žabniške strani postopaški violinist. Pokveke so ga morale že dolgo poznati, kajti eden izmed njih je vzkliknil: »He, glej prvo violino!« Lok je visel violinistu z rame kot brusilni nož, ki ga rabijo mesarji. Za njim je prihajal debelušast človek, ki je kazal na dlani groš in resno rekel.

»Berači gredo za groš tudi na galero.«

»Zakaj?« so vprašali v zboru pokveke.

»Berite tam.«

»Kje?«

»Kaj se delate bolj neumne, kot ste? Berite tam: „Proibito l'acattonaggio“. Prepovedano prosjačiti!«

»O, kaj mi prosjačimo?« so odgovorile v zboru pokveke. »Samo svoje nesreče pripovedujemo bližnjemu.«

In je bilo vsem prav...

Svete Višarje. Ozka pot pod zadnjim vrhom v hipu preide v kratko ulico, ki se konča pri cerkvi. Na levo in desno stoje kamnite hiše s pločevinasto streho, brez pročelja, samo z velikimi okni in vrati. V oknih vise molki, podobice, konjički, svetinje, leseni vozički, suha roba žabniške fare, sveče, spominki, voli, oslički, noge, roke in druge take stvari iz voska za zaobljube. V sobi — vsaka hiša ima v pritličju eno samo sobo — stoji v kotu ognjišče, okoli njega in ob stenah pa so mize. Nad vrati je naslikan sveti Florijan z golido, v živih, kmečkih barvah.

Človek se težko prerine med romarji. Na levi in desni stoje pred vrati krčmarice in vabijo. Ponujajo odpustke, posteljo, večerjo, zakurjeno sobo, mrzlo pivo, pet pokrival in dva molka.

ROMARJA

Stopiva v cerkev in pomočiva prste v zlato pobarvani kropilnik: V imenu Očeta in Sina in Svetega Duha. Amen.

Obstala sva zamaknjena v polmraku pod korom. Okoli naju, po stenah orglice barv: zlato, rumeno, rdeče, sinje. Violinska pesem fresk!

Oči hlastno uživajo. Ustavijo se slednjič v oltarju:

MATI BOZJA.

Mah na slikah je mehak kot tisti, ki ga stavimo za božič okoli jaslic. Ovčke so bele kot tiste, ki se pasejo za cerkvi. In zarja je taka, kot sem jo videl včeraj zarana na Montažu.

Toneta Kralja večerna pesem Materi božji!

Ostala sva v mraku pod korom. Pozno popoldne je, sveče gore na stolpičastem svečniku in vosek se počasi cedi. Od daleč se sliši blejanje ovac in ubito pozvanjanje ovnovega zvonca. Romarji kleče, se križajo, poljubljajo tla, molijo. Vonj po kadilu leži po cerkvi, trudno mrmranje naju ne moti.

Niti ganeva se ne. Nerodno in tiho moliva — kot naši kmetje.

»Mati božja višarska, zdaj sva vendarle prišla do tebe. V soju sveč stojiva pred teboj in te prosiva: Ti, ki si naju rešila iz severne stene Montaža, reši naju še iz severne stene življenja. Mlada sva in neizkušena. Daj, da bi našla tavžentrožo življenja, rožo, ki sva bolna od nje. Daj, da bi se rešila preko severne stene življenja, da bi rešila mladost. Mati božja višarska, prosi za naju!«

Sveče gore, mrak se gosti, prične se večerno opravilo. Orgle zabuče kot črno morje, romarji se trkajo na prsi, duhovni vihte kadilnice in skozi svetlobo sveč, vihtenje kadilnic, težko molitev romarjev in zategle kličče beračev vidiva samo sladke oči naše Matere božje višarske...

Večer je. Sedla sva na hlode za cerkvijo. Romarji so se porazgubili po krčmah in zavetiščih, skozi okna sijo petrolejke, k nama prihaja dolga, preprosta pesem o Materi božji sedem žalosti. Nekdo jo trudno spremlja s harmoniko.

V mraku vidiva luči iz Zabnic, z Dobrača, iz Celovca, s Planine. Vse je tiho, kot osteklenelo v večeru. Niti veter, prepojen z vonjem smrekove smole, se ne vzdigne od divjega Lovca.

Sediva in se meniva o gorah, o študentih, o vojaštvu, o ljubezni, o Materi višarski, o vsem.

Mraz postaja. Velik, rdeč mesec vstane nad gore in jih osveti, da postanejo vse sinje. Samo snegovi so bolj srebrni in luči v dolini bolj drobne. Soj petrolejk v oknih zavetišč je postal medel.

Jutri stopiva znova na romarsko pot.

Umolknila sva.

Gledava gozdove, zvezde, hribe, prode, jarke, travnike, luči in nama je dobro.

Mati božja višarska v sinjem plašču sedi v cerkvi in se tiho pogovarja s svojim Sinkom. Vso noč se pogovarja za nas...

V župnijskem zavetišču imajo v zadnji hiši na senu prostor za berače in študente. Tam je spal Tone Kralj in si kahal, ko je delal freske. Tja sva legla tudi midva. Skozi špranje sva videla zvezde. Marija jih je razgrnila na najino nebo...

TLAČANKA MICA POTICA: Kaj si pa mislite! Drugače pa res ne moremo! Kmetavzarje moramo kaznovati!

CESAR: Vino je sijajno!

GRAJSKI NOREC: Kikiriki! Porcijunkule ni!

CESAR: Pa ja! Stara resnica!

UPRAVNIK: Seveda! Vsi je res ne morejo videti!

Pa kaj zato! Glavno je, da mene vidite!

CESAR: Tebe pa vidimo! In preveč si pijan!

VALPET TELEBAN: Ihaha!

CESARJEV VISJI NADHLAPEC: Prima!

CESARJEV HLAPEC: Prima!

CESARJEV NADHLAPEC: Prima!

CESARJEV VISJI NADHLAPEC: Prima!

CESAR: Prima!

POTIČIN MOŽ: Stara, pridi no domov!

TLAČANKA MICA POTICA: Boš zginil, kmetavzarska živina. Sedaj sem ministrica!

POTIČIN MOŽ: Toda poslušaj, Mica!

TLAČANKA MICA POTICA: Izgini, drugače te dan vreči v ječo!

POTIČIN MOŽ: Prosim te! Pridi no vendar!

TLAČANKA MICA POTICA: Marš ven!

VALPET TELEBAN (vstaja): Kmetavzar, marš ven.

KUHARICA: Izgini, če ti je življenje drago! (Potičin mož preplašeno izgine.)

UPRAVNIK: Taka sramota, takle kmetavzar!

CESAR: Saj sem rekel. Pustimo času svoje! Pa jutri jih bomo že naučili kozjih molitvic. Naj danes slavijo takoimenovano zmago, jutri pa dobe lekcijo.

VALPET TELEBAN: Jim bomo že ustrojili kožo;

DEKLA: Ja, kje je pa straža, da takle teleban sploh pride do nas!

VALPET TELEBAN: Katerega telebana pa misliš?

DEKLA! Ah, seveda ne tebe! Na tega kmetavzarja sem naperila oči!

VALPET TELEBAN: Zapomni si, dekla, jaz sem teleban z veliko začetnico, oni pa je teleban z malo — in to je nekaj čisto drugega!

CESAR: Bravo, gospod vojni minister!

UPRAVNIK: Ja, kje so le stražniki, da ti drhal vdira do nas!

CESAR: Pustite te oslarije! Pijmo ga vendar!

UPRAVNIK: Stražar!

CESAR: Oh, pusti no to!

UPRAVNIK: Stražar!

STRAŽA: Na povelje, gospod!

UPRAVNIK: Ja, kje pa ste, da vdirajo kmetavzarji v naše slavne prostore.

STRAŽAR: Gospod, mi slavimo zmago! Vsi smo pijani! In kmetavzarji tudi slavijo zmago in so tudi pijani! In vi slavite zmago in ste tudi pijani!

UPRAVNIK: Toda zapomni si, straža, zmagali smo samo mi!

STRAŽAR: Ja, gospod!

UPRAVNIK: No pojdi sedaj! In bodite bolj pazljivi! (Stražar odide.)

KUHARICA: Samo popivali bi! Kakšne mrcine! Mmmmmmm, cesar! To vino je pa res dobro. Sijajna kapljica!

CESAR: Kar diši! Oh, ljudje, kako vas imam rad!

UPRAVNIK: Prima vino!

CESARJEV VISJI NADHLAPEC: Prima!

CESARJEV NADHLAPEC: Prima!
CESARJEV HLAPEC: Prima!
DEKLA: Haha! Ta pa ni raca!
UPRAVNIK: Presneto ga žehtamo, ljudje!
VALPET TELEBAN: Ah, jaz osebno popijem tudi pet veder vina!
SUŽENJ DEBELI MARTIN: Kaj veder, gospoda čebrov, čebrov...
UPRAVNIK: Kakšnih čebrov neki, osli. Sode izpraznimo pa konec!
CESAR: Sijajno! Sijajno! Mi tako ali tako praznimo sode do dna!
GRAJSKI NOREC: Brez dna!
UPRAVNIK: Ti si pa res pijan, butec!
GRAJSKI NOREC: Kikiriki, Porcijunkule ni (razširi roke in pade pod mizo)!
UPRAVNIK: Norec je pod mizo! Pri moj Dunaj, ta ga pa ne prenese dosti. Kultura je pod mizo!
CESAR: Ljudje, vi ste neumni! Kaj pa trobezljate. Kdo je pod mizo (vstaja in pade pod mizo).
CESARJEV VISJI NADHLAPEC (vleče cesarja izpod mize): Veličanstvo, zaboga. Kaj vam je morda slabo? (pade pod mizo.)
UPRAVNIK: Vsi skupaj so pijani!
DEKLA: Pod mizo se valjajo. (Kuka pod mizo. Pade na tla.)
KUHARICA: Vsi skupaj so pod mizo (pade pod mizo.)
CESARJEV NADHLAPEC: Hlapec, cesar so pod mizo. Tudi midva morava tjakaj! (ga potegne pod mizo.)
UPRAVNIK: Vedno manj nas je, ki smo ostali na svojih položajih. Vsi so že skoraj pod mizo... Oh, ti si še tu. Ministrica za socializem! Mica Potica, zakaj nisi pod mizo!
TLAČANKA MICA POTICA: Socializem je vedno na mizi!
UPRAVNIK: Ti bom že dal! (jo peha pod mizo.)
TLAČANKA MICA POTICA: Ne, ne boš me.
UPRAVNIK: Ženska, saj si pijana!
TLAČANKA MICA POTICA: Ne spraviš me pod mizo, razumeš? (pade pod mizo.)
UPRAVNIK: Tako, sedaj so vsi pod mizo, jaz sem pa na mizi (sede na mizo in si natakne vedro na glavo.)
VZGOJITELJ: Že spet na graščini... kot v začaranem krogu. Vrtim se in vrtim. Je to graščina, ki sem jo bil zapustil. Ali je kaka nova graščina? Kaj bo res držalo, da je graščina povsod, kaj je vendar ne moremo prerasti, premagati... Graščina... Vse pijano, vse pod mizo, vsesplošno zlo na višku... Nezaslišano, tega pa se nisem nadejal niti v sanjah... Kdo je ta na mizi, z vedrom na glavi! (sname upravniku vedro z glave...)
UPRAVNIK: Gospoda, svet je naš. Gospoda, kraljevina, kraljevina...
VZGOJITELJ: Me še poznaš, pijandura!
UPRAVNIK: Kaj pa trobezljaš, norec. Kulturni minister. Ne, ti nisi norec. Zgini! Pojdi učit Porcijunkulo!... Kaj, ti si zopet tu!
VZGOJITELJ: Ja.
UPRAVNIK: Haha! Pa le nisi našel obljubljenega dežele. Toda sedaj si odvozil. Minister za kulturo je že grajski norec. Sicer je trenutno pod mizo, vendar je minister. Tebe pa več ne rabimo.

kaj pravite vi?

ODGOVARJA LOJZE ŠKERL

ZNANSTVENI ATEIZEM

V Meddobju, ki izhaja v Argentini, sem bral razgovor med prof. Rafkom Vodebom in dr. Francetom Zajdelo, mednarodno priznanim slovenskim strokovnjakom za raziskovanje raka. V razgovoru je omenjeno moderno zadržanje znanstvenikov do ateizma. Ali se Vam ne zdi pametno, da bi ta odstavek ponatisnili?

Miha Č.

Dr. France Zajdela, ki živi v Parizu, je na vprašanje »Ali se vam ne zdi, da je moderna znanost bolj naklonjena spiritualističnemu kot materialističnemu pogledu na svet?« takole odgovoril:

»Če hočete reči, da danes ni več prostora za „znanstveni“ ateizem, se strinjam. Determinizem je bil pač strastni moment, ki ga je mogoče zgodovinsko razložiti, a je zdaj preživet. Med znanstveniki je zelo veliko vernikov, katolčanov. Znanstvenik je kot znanstvenik versko in filozofsko neopredeljen: agnostik in vernik sta pred epruveto (= steklena cev za kemične poskuse) enaka, oba uporabljata isti, strogo znanstveni postopek. V biologiji ne iščem dokazov za ali proti božjemu bivanju; jasno pa je, da ni v izsledkih sodobne biologije ničesar, kar bi nasprotovalo krščanskemu pojmovanju Boga. Osebno: čim dalje grem, tem bolj sem presenečen, kakšno čudo je celica... in pridem do zaključka. Mnogi na to ne mislijo, ne potegnejo črte, ne pridejo do konca. A to je seveda čisto osebno duhovno področje.«

KRST V ŽUPNIJI

Slišal sem, da ni bilo lani v neki župniji na Tržaškem nobenega krsta. In to prvič odkar vodijo matične knjige (to je od leta 1788). V župniji je stalno naseljenih okrog 1200 ljudi. Rodilo se je 10 otrok, ki so bili vsi krščeni v bolnišnici.

Ali se Vam ne zdi, da bi bilo bolj v redu, če bi otroke, ki se rodijo v bolnici, krstili v domači župni cerkvi?

Oče

Cerkvice se že odevajo v cvetje

kaj pravite vi?

Veliko otrok se rodi v bolnišnici in od teh jih večje število krstijo v bolnišnici. Če bo šlo tako naprej, ne bo v naših cerkvah nobenega krsta več. In to ni prav. Ne bom tukaj razpravljajal o vzrokih, zakaj nekateri starši dajo krstiti otroke v bolnišnici, a človek se le vprašuje, ali niso morda taki krsti le preveč odkrit beg iz domače župne cerkve; in iz Cerkve sploh. Varujmo se tega!

GREH ZOPER ŠESTO ZAPOVED

V lepi, zelo priporočljivi knjižici »Da jih boste razumeli« (v izdaji salezijanskih knjižic) je kratko poglavje o spolni vzgoji: »Kdo mi bo povedal resnico? Na strani 45 pa je stavek, ki ga je mogoče nepravilno razumeti. Glasi se »Predstavimo si samo, kaj se mora zgoditi v duši otroka, če nekega dne na cesti zve, da starši počenjajo nekaj, kar je prav gotovo težak greh zoper šesto božjo zapoved! V srcu otroka se mora zrušiti neki svet in spoštovanja do staršev je morda za dolgo časa konec!«

Saj vendar ne gre za greh ali celo prav gotovo za težak greh! Kako naj se to razume?

J. U.

Stavek ni posrečen. Dá se sicer pravilno umevati, še laže napak. Zato dopolnimo stavek takole: ... »starši počenjajo nekaj, kar je, seveda po mnenju nepoučnih mladoletnikov, gotovo velik greh. In tako se zruši spoštovanje. Če bi bili, ne na cesti, ampak na pravi način poučeni, bi starše, kot sodelavce s Stvarnikom, še bolj spoštovali.«

LITURGIČNA REFORMA

Preteklo je že več mesecev, a o reformi liturgije (bogoslужja), ki jo je napovedal drugi Vatikanski koncil, ni ne duha ne sluha. Ali ni morda tega kriva uvedba v bogoslужju materinega jezika in odprava latinščine? Ali se morda tukaj pri nas bojijo prav slovenskega jezika pri sveti maši in pri zakramentih?

Janez Sancin iz Brega

Ne eno in ne drugo. S tem pa ni rečeno, da ne bo uvedba novih liturgičnih pravil tu pri nas naletela na precejšnje težave prav zaradi jezika. Za ureditev tega važnega vprašanja, o katerem bi bilo potrebno še več govoriti, bo treba časa, treznega presojanja, pogumnega dela in dogovora med prizadetimi cerkvenimi oblastmi. Zlasti bo potrebna zavest naših ljudi, ki se bodo za bogoslужje zavzeli in pri njem sodelovali. Kaj pomaga, če je v cerkvi maša v slovenščini, ko ni vernikov, ki pri maši sodelujejo, molijo in pojejo? Kaj pomaga podeljevati krst v slovenskem jeziku, ko ni staršev, ki bi otroke h krstu prinesli? Kaj pomaga govoriti o širši reformi liturgičnega življenja, ko so ponekod naši ljudje tako nedostopni za skupno molitev in ljudsko petje? Včasih se zdi, da smo mi sami ti, ki se res bojimo slovenskega jezika.

Vsaka reforma potrebuje časa. Tako tudi liturgična. Nekaj se je že naredilo, drugo še pride na vrsto.

Nadškofijski ordinariat v Ljubljani je izdal slovenski prevod Konstitucije o svetem bogoslужju, ki je bila sprejeta in potrjena dne 4. 12. 1963 na slovesni seji II. Vatikanskega vesoljnega cerkvenega zbora. Isti ordinariat pripravlja tudi razlago. Zelo potrebno bi bilo, da bi razlagi Konstitucije posvetili veliko pozornost tudi tu pri nas: v krožkih, pri sestankih itd. Konstitucija ima veliko novega in škoda bi bilo, če bi vse to ostalo zakrit zaklad. Litur-

Pojdi v svojo svobodo, izgini vendar, če ti je življenje drago.

VZGOJITELJ: Le kaj brbljaš, pijanec. Vendarle vidim, da se življenje spreminja, da boj za novo ni zaman. Toliko ste se preobjedli zla, da se boste vsak čas zadušili v svojih pregrehah. Potem bo graščine konec.

UPRAVNIK: Pojdi no spat! Ne delaj neumnosti! Predvsem ne misli! Nič se ne da spremeniti. Preveč misliš... Spat... Spat!

VZGOJITELJ: Nekaj te bom pa le še vprašal, pijani upravnik. Saj se še spominjaš najinih pogovorov. Torej odgovori! Zakaj si v zlu, zakaj si tiran, zakaj ubijaš? Odgovori! Je to res v imenu Porcijunkule in graščaka in tako naprej!

UPRAVNIK: Osel! Le kaj blebetaš! Misliš, da se bojim... Saj imamo stražo!

VZGOJITELJ: Straža je pijana in spi!

UPRAVNIK: No, ti osel! Saj Porcijunkule sploh ni, če že hočeš vedeti!

VZGOJITELJ (z donečim glasom): Ha, in si odgovoril! In si odgovoril!

UPRAVNIK: Butec!

VZGOJITELJ: In zakaj potem ubijaš, ti butec!

UPRAVNIK: Jaz da sem butec! Ti teleban ti! Butec si ti! Vprašaš, zakaj ubijam! Norec! Zaradi sebe vendar, zaradi sebe, sebe...

VZGOJITELJ: Pes, saj sem vedel! (ga sune pod mizo.) Dežela rabi svetlobe in miru! (sune v graščinsko sliko, ki pade s treskom na tla). Ljudstvo bo prevzelo oblast v roke. Do sedaj so se z njim igrali. Tega je sedaj konec. Gnilo bo izbrisano, človeštvo se bo rodilo na razvalinah gnilega, ko pride ura barbarov z gmajne... (proti občinstvu): Vladovalci so pod mizo!

ZASTOR HITRO PADE

EPILOG:

(Pred zastorom obstoji vzgojitelj in spregovori s pojočim glasom.)

Sem dolgo blodil in popotoval, dežele čudne, divja ljudstva sem spoznal.

V graščini črni sem preživel tedne dni, čas je bil mračen, z zlobnimi očmi!

Končno sem odšel!

Nihče mi ni sledil!

vendar na dnu noči deželo svetlo sem odkril! Čas je bil strt!

Raca ubita!

Porcijunkula razkrita!

Ljudje predragi, pomnite besede te!

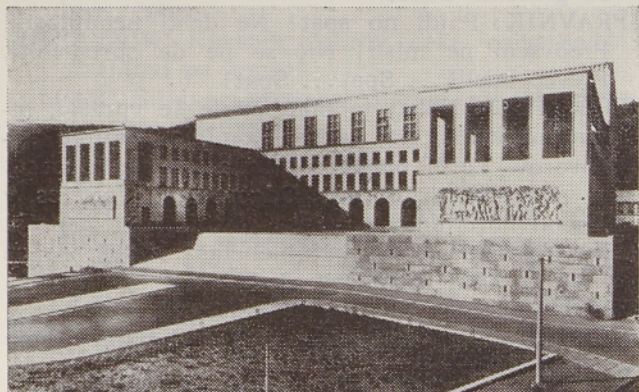
Boj še ni končan!

Raj je, a tudi Porcijunkule žive!

FANFARE — HIMNIČNI KONEC

O S E B E: UPRAVNIK, VZGOJITELJ, DEKLA, SUŽENJ DEBELI MARTIN, nevidni VISOKI GLAS, TLAČANKA MICA POTICA, VALPET TELEBAN, KUHARICA, STRAŽAR, (ZASOPLI) STRAŽAR, REŽISER, PRVI GLAS IZ OBČINSTVA, DRUGI GLAS IZ OBČINSTVA, TRETJI GLAS IZ OBČINSTVA, ČASNIKARJEVA ŽENA, ŽANDAR, PRVI ODPOSLANEC, DRUGI ODPOSLANEC, TRETJI ODPOSLANEC, GRAJSKI NOREC, TRGOVEC S PUŠE, CESARJEV HLAPEC, CESARJEV NADHLAPEC, CESARJEV VIŠJI NADHLAPEC, CESAR, POTIČIN MOŽ. Dejanje, kraj in čas so enotni, morda izmišljeni, morda resnični.

VOLITVE NA UNIVERZI

Tržaška univerza

Pretekli teder so se na tržaški univerzi vršile volitve v študentovski svet. Letos se jih je že šestič zapovrstjo udeležila slovenska akademska lista Adria. Dobila je 58 veljavnih glasov in si s tem priborila en sedež v predstavniškem organizmu. Zastopal jo bo akademik Danilo Lovrečič.

Letošnje volitve so dvignile precej prahu v mnogih študentovskih krogih. Navajamo le nekaj zanimivosti. S. a. 1. Adria je zadovoljivo prestala preizkušnjo: obdržala se je na ravni zadnjih let. Kot je splošno znano, je zanimanje za volitve na univerzi med študentovskimi krogi bolj skromno, saj se volitev udeleži manj kot 50% vpisanih akademikov. Na žalost je tudi med slovenskimi študenti udeležba bila bolj nizka. Ko bi znali bolje ceniti prizadevanja in požrtvovalnost predlagateljev liste Adria in smisel njene prisotnosti na univerzi, bi slovenski demokratični akademiki lahko poslali v akademski svet ne enega marveč dva predstavnika.

Slovenec, ki od vsega začetka nastopajo na italijanski levičarski listi, žal ni uspelo izvoliti nobenega Slovenca. Ko bi bili nastopili samostojno, bi si bili gotovo priborili vsaj en sedež; tako pa bo na tem sedežu sedel s slovenskimi glasovi izvoljen italijanski levičar.

Ta primer kaže, da je obstoj slovenske akademske liste Adria pomemben in obenem potrjuje, da je za slovensko stvar zmeraj najboljša in najbolj gotova slovenska pot. Tako bo za eno leto v tem važnem svetu sedel samo en Slovenec. Upajmo, da bo to v bodoče zmodrilo tiste, ki so se doslej čutili tako varne v sklopu UGI.

Pripomnimo še nekaj. Letos sta katoliška Intesa in levičarska UGI skupaj dosegli 18, to je polovico vseh sedežev. Ker bosta po vsej verjetnosti ti dve skupini skušali sestaviti koalicijsko, bosta morali računati na slovenskega predstavnika za večino.

Upati je, da si ta nauk Slovenci dobro zapomnijo, posebno sedaj ko bodo kmalu volitve za deželni svet.

Pregled izidov volitev na univerzi: Adria (glasovi: 58; sedeži: 1), Intesa - italijanski katoličani (543; 11), UGI - levičarji (317; 7), AGI - liberalci (282; 6), Independentisti (256; 5), GNT - fašisti (192; 4), FUAN - skrajni fašisti 95; 2).

Odbor S.A.L. ADRIA

kaj pravite vi?

gična reforma daje možnost za novo oživitev in poživitev verskega življenja. Z njeno uvedbo bo marsikatera navada odpadla, a potrebno je, da si ustvarimo možnosti za nove navade in pobude.

Konstitucija se deli v sedem poglavij. Prvo poglavje ima splošna načela za obnovo in napredek a) Bistvo bogoslužja in njegov pomen v življenju Cerkve; b) Prizadevanje za liturgično vzgojo in dejavno sodelovanje; c) Obnova svetega bogoslužja; č) Gojitev liturgičnega življenja v škofiji in župniji; d) Pospeševanje liturgičnega pastirovanja. Drugo poglavje govori o presveti evharistični skrivnosti, tretje o drugih zakramentih in zakramentalih, četrto o brevirju, peto o cerkvenem letu, šesto o cerkveni glasbi, sedmo o cerkveni umetnosti in opremi.

DELOVANJE HUDIČA

Verujem, da je hudič in da skuša škoditi človeku, ker bi se tako rad maščeval nad Bogom. Brez hudiča in njegovega dela se le kaj težko da razložiti vsa hudobija, ki je na svetu, zlasti vse sovraštvo proti Bogu in vsemu, kar je božjega. Priznam tudi, da se hudič veseli, če se ljudje ukvarjajo z izkoriščanjem raznih okultnih pojavov, ki niso do danes še dovolj raziskani, a da človek po teh okultnih skrivnostnih pojavih stopi v stik s hudičem, mi ne gre v glavo. To pišem, ker sem bral v »Duhovnem življenju«, kako se kaže delovanje hudiča. V enem članku so opisani načini, s katerimi skuša človek navezati stik s satanom, ali pa jih more ta uporabiti za to, da dobi vpliv nanj. Med te načine prišteva pisec: pogodbo s hudičem, »satanove zakramente« (talizmani, amuleti, maskote in podobno), razne okultne pojave kakor jasnovidnost (gledanje v bodočnost), »drugi vid« (poznanje po času in kraju oddaljenih dogodkov), astrologija (napovedovanje bodočnosti iz zvezd ali ozvezdja, v katerem je bil kdo rojen), hiromantija (vedeževanje iz potez na dlani), vedeževanje iz kart, čaranje in čarovništvo.

Kaj se Vam zdi?

Lojze P.

Hudičevega sovraštva ni mogoče tajiti. Še manj pa njegovega delovanja v škodo človeštva. Vsako sredstvo mu je dobro, le da človeka izpelje s prave poti, in ga omami, da nima ne časa in ne veselja ter razumevanja za božje stvari. Da bi se sam hudič »direktno vtikal« v vse prej omenjene pojave, se mi zdi le preveč drzna trditev. Pravimo jim okultni pojavi, ker nam je še marsikaj nejasnega in znanstveno nedogranega. Proučuje jih parapsihologija ali pa kar navadna psihologija, ki nima s hudičem prav nobenega opravka. Dokler se vsi ti pojavi ali izsledki dajo naravno razložiti, jih je treba naravno razložiti, pa naj gre pri tem za navadno branje misli ali celo za spiritistične pojave. Direktno poseganje hudiča ni dokazano: tako me je učil na univerzi p. Siwek, ki je še pred kratkim izdal knjigo o modernih herezijah in praznovrju.

Ne natikajmo hudiču odgovornosti za razne pojave, za katere so odgovorni ljudje sami, ki še danes — bolj kot kdaj prej — verujejo v čarovnice, mazače in podobno. Kjer ljudje ne verujejo v Boga, so zaverovani sami vase ali pa v praznovrje z vsemi njegovimi pojavi. Na žalost so ti pojavi marsikomu v življenju merilo in zakon.

TUJCI POVSOD

ZORA SAKSIDA

11. NADALJEVANJE

»Odkar pije kravje mleko, je kar priden,« je prikimala Anica in še vedno čakala, da ji bo dekle povedalo, po kaj je pravzaprav prišlo.

»Saj niste hudi, če sem se prišla ponujat za krstno botro?«

Ko je Angelica govorila in živahno obračala glavo, so se šli poševni sončni žarki skrivalnice z njenimi naravnimi, kot stružje svaljkastimi kodri in jih oblivali z zlatom.

»Kaj mali še spi?«

Obrobkova žena je obstala ob dobroti, ki jo je Pečkova hčerka vračala za moževo surovost, s katero se je takrat znesel nad jablano; zdelo se ji je, da je zagrešil zločin in napravil več škode Pečkovim, čeprav ni bilo drevo več njihovo, kot sebi, gospodarju jablane.

»Kaj pa vaš ata pravi?«

»Še vesel je. Botra že imate?«

Odkimala je in v zadregi segla po šivanju.

»Nič zato, bom gospoda Juvana vprašala. Kar zdajle skočim k njim.«

Juvanovi so stanovali v Obrobkovi hiši; gospod je delal pri nekem sedlarju na Šenpetrski cesti, gospa pa v tobačni tovarni na delu. Bil je nizek, suhljat in bledikast, redkobeseden, čeprav se je v prijetni družbi rad razvnel. Četrtega desetletja starosti prav gotovo še ni dosegel; doma je moral biti iz mesta, oblačil in vedel se je čisto mestno, njegova govorica je bila ljubljansko narečje preprostega človeka, v katerem je prva povojna leta kar mrgolelo spakedrank iz nemškega jezika, ki je bilo dolga stoletja uradni jezik slovenskih dežel. Njegova nizka in široka ženica, zgovorna in vedno nasmejanega obraza, se je rodila v Udmatu, kmalu prišla k sorodnikom v Ljubljano, kjer so ji poiskali delo, sama pa moža. Obrobkovi so izmenjavali z njimi le pozdrave ob srečanju in nekaj praznih besed o vremenu, ko so jim ob prejemu mesečne najemnine izročali potrdila. Videli so se redko, ker so bili Juvanovi skoraj ves dan zdoma, in zdaj ji je bilo prav vseeno, kakšnega botra izbirajo otroku, o čigar krstu še lastni oče noče slišati, da bi le bila zadeva enkrat v kraju. Še njena teta Justina, žena materinega brata Bernarda Lenardiča, ki se je še pred njimi preselil iz Trsta v Maribor, jo je v pismu pošteno oštela, ker odlaša s svojo sveto dolžnostjo.

S tistim visokim, slokim telesom je Pečkova Angela kot gazelica švignila mimo okna in že bila nazaj. Oster mraz je siknil z njo v kuhinjo in se hipno dotaknil Aničinih nosnic z vonjem mila, s katerim se je dekle umivalo; zdelo se ji je, da diši po prvih vijolicah iz grmičja na prisojnem Pročnem. Rdeče rože na mladenkinem obrazu so govo-

rile o uspehu njenega posredovanja. Od sreče ni vedela, kaj početi; neštetokrat si je že želela postati krstna botra in brat Stanko ji je še pred rojstvom svojega fantiča in pozneje tudi pred hčerkinim zatrdno obljubil, da ju bo nesla h krstu, a se obakrat izneveril, ker se je bal užaliti kolege, ki so se z ženo ponudili za botre. V bojazni, da bi ji še v tretje ne izpodletelo, je hotela hitro določiti krstni dan.

»To nedeljo ne, ker je moj mož doma,« je pomišljala Anica.

»Saj je že jutri in bi itak ne mogli pravočasno urediti z župnikom.«

»V tednu je pa gospod Juvan najbrž zadržan, je zaskrbelo Obrobkovo ženo.

»Rekel je, da mu je za dan vseeno, ker mu bo mojster dovolil, da izostane od dela. V sredo?«

»Prav, naj bo v sredo. Moj mož bo tistega dne v službi.«

Še zavedla se ni, da je nehote izdala razdor, ki je zaradi ljubosumnosti vedno bolj zijal med njo in možem. Izogibala se je namanjše prilike, ki bi dajala možu povod sumničenja in se ravnala tako že podzavestno. Zvečer je vedno bolj zavlačevala z odhodom k počitku, da bi Franc medtem trdno zapal; čevlje si je sezula že v kuhinji in po prstih pritavala do postelje, da bi ga ne zbudila. Naj je smrčal zares ali nalašč, zbudil se je, kot bi se ga bil kdo dotaknil s čarobno palico in mu velel: »In zdaj začni!«

In je tudi začel, z redkimi izjemami skoraj vsako drugo noč, kadar je pač doma prenočil.

»Sem že videl, kako sta se pogledala.«

Ime ni bilo važno, saj niti sam ne bi znal povedati, kdo je nesrečnež. Na vrsto so prišli vsi njegovi tovariši, od zadnjega stražnika do nadzornika, ki je bil tudi s Primorskega in je imel Obrobka zelo rad, ker je bil vesten in natančen uradnik. Franc si je predstojnikovo naklonjenost po svoje razlagal in uboga žena je imela nadzornika najpogosteje na krožniku. Mladi gospodar je imel tako razvito domišljijo, da se je ob njegovem natolcevanju sprva smejala, a ko je videla, da hudobno tolmači njen smeh, je ni več zabavala. Kolikokrat jo je prijel, da bi mu skočila v tiste redke lase, s katerimi si je zakrival previsoko čelo oziroma že začetek pleše, mu razpraskala obraz ali pa ga udarila po ustih, da bi se mu scedila tista vražja kri, ali kaj naj bi muha ob slonu? Odgovarjala pa je, še preveč, in se naučila precej novih psov, predvsem italijanskih. Kmalu je začela premišljati o vsem, kar je slišala na račun svojega moža in raznih poročenih žena, ko je bil na hrani pri njih v Žavljah, in česar takrat ni verjela.

»Sam si tak, pa še o drugih slabo misliš,« mu je zabrusila. Če ne nehaš s temi traparijami, bom

šla k tvojemu nadzorniku in mu vse povedala, potem boš imel!»

»Saj bi bila zmožna, za moža ti je prav malo mar.«

»Kakor tebi zame.«

Takole pričkanje je bilo za vsa ušesa, a pogosto je bilo s svojo zabelo le za odrasle. Anica je bila prepričana, da do vrh glave in da ne bi ime'la otroka, bi pobegnila domov, zdaj pa ji ni kazalo drugega kot nositi svoj križ, požirati moževe očitke in se skrbno ogibati česar koli, ki bi mu dajalo najmanjši povod ljubosumnosti.

Že vnaprej je vedela, da mu tudi ob botrih in krstu ne bo vse po volji.

»Torej v sredo,« je olajšano ponovila Angelica in obljubila, da bo že sama uredila v župnišču in sporočila še Mlinarici v Krakovo. »Kaj lahko pogledam fantka, preden stečem domov?« je še pro-sila.

Anica jo je peljala v spalnico, ki je zaslužila to ime res samo zaradi tega, ker so v njej spali, in se opravičila za nered.

»Ne vem, kdaj nam bodo pripeljali opravo. Nekaj lesa še manjka in ogledala za psiho ni dobiti.«

Soba ni bila mrzla, ker je skozi odprta vrata lezla vanjo toplota iz kuhinje, a bila je temna in vlažna, malo zavoljo sopare kuhanja in še bolj, ker je skozi okence na osovni strani prihajalo le malo svetlobe. Ker je nosila Pečkova hčerka v sebi le spomin na tiste črne, z vonjem po sajah in brinju nasičene prostore, se ji je zdelo vseeno svetlo in čisto in tako prijetno je dišalo po otroškem pudru.

»Priden pa je vaš mož, če pomislim, kakšno je bilo, ko je bil naš ata gospodar. In tudi vrt lepo ureja.«

»Rad bi napravil lep dom in rodoviten vrt; kar naprej gara, en dan v službi en doma.«

Človek je že tako ustvarjen, da se rad postavlja, čeprav z nečem, kar je še besedo prej zaničeval in sovražil; Anica, z dobršno mero briškega ponašanja, je brž poudarila lepe moževe lastnosti in si misljila: »Saj bi bila nespametna, če bi mu ušla samo zaradi prepričkov, ko pa še drugi vidijo, kako skrben gospodar je. Odkrito je pa le priznala:

»Kako bo kaj naredil, mi pa ni povedal. Veste, najrajši kar po svoje naredi.«

»Moški so že taki,« je iz tuje preizkušnje preudarno odobrila Obrobkovo ravnanje. Najpogosteje je slišala tako govoriti svojo svakinjo Miro, ženo brata Stanke, sama pa do takih zaključkov ni prišla, ker je življenje še ni naklonilo tolike milosti.

»Kako je srčkan!«

S konci prstov se je dotaknila fantkovih ličk in se skoraj zamaknila vanj. Kar naprej bi bila ob takim drobižu, ga pestovala, kopala in previjala, nosila po vrtu in vozila po Opekarski cesti in Prulah v vozičku na visokih kolesih in s pletenim košem, kakršni so bili takrat v modi. Škoda, da otroci rastejo kot konoplja. Svojo nečakinjo je še večraj ujčkala in ji pela uspavanke, danes pa se je že otresala njenega ljubkovanja in sama stiskala v naročje punčko iz cunj. Po prstih je odšla iz sobe in v kuhinji še enkrat obljubila, da bo vse sama uredila in tudi Anico pravočasno obvestila.

Krst je med najlepšimi slovesnostmi, nekaj praznik cvetočih češenj, ki govori o pomladi družine in njeni rasti, ko je misel o bolezni, betežni starosti in o smrti še bojzljiva tujka, ki si niti od daleč ne upa pokukati v življenje mladih zakoncev. Trnovčani so ga praznovali slovesno, po možnosti ob nedeljah, ko je bila vsa družina doma, da so bili vsi deležni blagoslova otrokovega zakramenta in lepote domačega slavlja, ko so napekli in nacvrli za praznično pogrnjeno mizo s posebnim šopom cvetja v vazi, da so postavili poleg krstno svečo in jo po končanem prazniku spravili v omaro, kjer je čakala, da jo vzame v roke lastnik tudi ob svoji poslednji uri.

Pri prvem krstu v Obrobkovi družini vsega tega ni bilo. Namesto da bi se peljali, so šli v cerkev peš. Bilo je v poznem jutru sredi zime, a narava je že poskrbela za zunanjo lepoto. Kdor še ni videl drevja v ivju in tiste rahle sončne luči, ki ga spreminja v kristale, ne pozna zimskih lepote. Tistega jutra so bili divji kostanji Opekarske ceste, bezgovina vzdolž jarka in smreke na posameznih vrtovih in redka sadna drevesa polna takih prhklih dragotin. Sneg je trdo škripal pod čevlji, v nosnicah je rezalo, če je kdo spregovoril, se mu je mrgleno pokadilo iz ust. Boter Juvan si je privihal kožuhovinasti ovratnik svoje suknje in si potisnil širokokrajni, umetniški klobuk skoraj do obrvi, tudi te že ivnate, in tiščal roke globoke v žepih, čeprav je nosil volnene rokavice. Urno je drobnil korake, a je imel vseeno otrple prste v prelahkih čevljih. Čisto poleg njega je z dolgim korakom hodila Pečkova najmlajša, ki jo je znotraj grelo veselje, da gre vendar za botro, zunaj pa varoval mraza plašč s krznenim robom in prav takim ovratnikom. Na kodre si je potisnila polhovo kučmo, na enak muf pa pripela šopek umetnih vijolic, ki ji jih je kupil brat Bojan. Nožice so ji tičale v visokih čevljih iz mehkega rjavega boksa. Pred njima je kot domači mežnar hodila Grossova Polonica, ki si je v tobačni tovarni izgovorila dan, poleg nje pa babica Mlinarica, vendar enkrat čisto trezna, a z rdečim nosom. V naročju je stiskala v tesno štruco povitega Obrobkovega sinka in vso pot molčala. Mladost in vznemirjenost sta silili h klepetanju le Angelico, a ko so v Jeranovi ulici srečali otrokovega očeta, se je Mlinarici jezik pikro razvezal.

»Vašega princa nesemo h krstu,« je pičila.

Obrobek, ki je bil na službenem obhodu svojega okrožja, je ob kopici znanih obrazov in jedkem pozdravu le prišel do besede: »A ne na moje ime.«

»Tisto prav gotovo ne«, si je odgovorila babica, a le v mislih. »Kaj meniš, dedec, da te bomo še ovekovečili povrh?«

Angelica bi mu rada dala ime Aleksander, tako se je na slikah zagledala v lepega regenta in prestolonaslednika iz Karadjordjevičeve dinastije, a odločili so se za svetnika tistega dne, za Matijo, ki ga je Pratika po pravici ali krivici dolžila, da »Svet' Matija led razbija, če ga ni, ga pa nar'di.« Ta vremenski pregovor je bil nekam tak, kot tisti, ki pravi:

»Kakršno vreme na Silvestra kane, tako do konca leta ostane.«

(Dalje prihodnjič)

VELIKA NOČ NA NAŠEM RADIJU

Največje praznike smo doma bolj kot navadne dneve. Tiste dni bomo obiskali kvečjemu svoje najbližje. V družini se plete tih pogovor.

A vse praznike nas spremlja radio. Doma, pri svojcih, povsod. Nekako ozadje je našim pogovorom. V praznike ima naša postaja svoje največje poslanstvo.

Kaj bomo poslušali?

V sredo, 25. marca, ob 12.15 **Iz zgodovine cerkve Božjega groba**, ob 19.30 pa bo v postnem govoru razmišljal dr. Prešeren o delu očenaša **Temveč reši nas hudega**.

V četrtek, 26. marca, ob 12.15 **Veliki teden po svetu** (Fr. Orožen), ob 18. novela Ivana Cankarja **Četrta postaja**; ob 21. drama Diega Fabbrija **Proces proti Jezusu**, 1. del (Prvič v slovenščini.)

V petek, 27. marca, ob 19.15 Lojze Šuštar **Molitev — človekova potrditev Boga**; ob 21. drama Diega Fabbrija **Proces proti Jezusu** — intermezzo in 2. del.

V soboto, 28. marca, ob 12.15 **Michelangelova snemanja s križa** (Mirko Javornik); ob 15.30 drama Pedra Calderona **Veliki oder sveta** (Ponovitev); ob 18. novela Ksaverja Meška **Marija Magdalena**; ob 21. **Oh, ti ljubi Jezus moj, kaj bo ta teden s teboj** (pesmi zbral Martin Jevnikar.)

V nedeljo, 29. marca, ob 10. **Prenos sv. maše**; ob 11.15 radijska zgodba **Velikonočni čudež** (Tončka Curk); ob 15.30 novela Lev Nikolajevič Tolstoj **Vstajenje**; ob 18.20 **Svetopi-semski in religiozni motivi v sodobnem filmu** (Sergej Vesel); ob 20.30 Folklor: **Jezus je od smrti ustau, od njega bridke martre** (Lelja Rehar.)

V ponedeljek, 30. marca, ob 10. **Pisanica, biser ljudske umetnosti**; ob 17. Radijska drama Fr. Beyka **Vihar** (dramat. Jože Peterlin); ob 19. **Ptičji festival** (Tone Penko.)

IVAN MRAK: „PROCES“

PREDSTAVA SLOVENSKEGA ODRA V AVDITORIJU

Na oljčno nedeljo smo gledali v Avditoriju predstavo slovenske pasijonske igre, ki ji je dal pisatelj Ivan Mrak naslov »Proces«. Tržaški Slovenci smo bili veseli te vrste predstave, zato smo tudi napolnili Avditorij tako kot je redko zaseden.

V Gledališkem listu pravi Jože Peterlin, ki je tudi delo režiral, da se je zdelo Slovenskemu odru, da je poklican uprizoriti enkrat tudi pasijonsko igro. Mislimo, da je bila ta misel srečna in smo zato skupini hvaležni za predstavo. To smo skušali pokazati z udeležbo in s priznanjem po končani igri.

Oder je izbral delo, ki je miselno globoko, saj sega do zadnjih globlin človekove odgovornosti. Ivan Mrak je zgradil svojo dramo v konfliktu Jude, Kajfa in Pilata z vestjo, ki je neusmiljen sodnik naših dejanj. Nujno gre pri tem vsak gledavec vase in se sprašuje, ali ni tudi on sam izdajavec in kolikokrat izdajavec svojega Boga.

Ta notranji nemir, to vest, ki se oglašava v vsakem izmed nastopajočih, so skušali igravci z vso pretresljivostjo izraziti v igri. To ni lahko, saj bi bilo mnogo lažje igrati dramo z velikimi zunanji dogodki. In vendar je vsak izmed igravcev odigral dramo človeka, ki ga je predstavljal z vso globoko resničnostjo.

Judo je oblikoval **Drago Štoka** in doživljal njegovo tragiko s takim posluhom za nesrečno usodo človeka, da se je utrnilo v gledavcu že sočutje do njega. Sočutje ob tem spoznanju krivde in kesanja. Gledavci so doživljali z njim Judovo tragiko.

Hannanova trdota in vztrajnost do konca je našla v igri **Saše Rudolfa** zelo odgovarjajočo podobo. Naznačil je to igro v stisnjnosti vase, v sklonjenosti k sebi samemu in z vzkliki k zadnjemu potrdilu, da je njegova pot pravilna:

»Elohim, Elohim...« Barvitost njegovega nizkega glasu je odgovarjala neizprososti besede.

Glavko Turk je v Kajli nasprotno zelo dosledno oblikoval dvom v svoje odločitve in je ta dvom z neprestanim vrtnanjem vase in z neprestanimi vprašanji privedel v igri do končnega zloma. To igro je nakazoval in stopnjeval v prepričljivem razmišljanju in iskanju.

Pilat, ki ga je igral **Miro Opelt** pa je rasel iz mirne rimske samozavesti preko ljubezni do žene, strahu in bojazni do končnega obupa. Prav ta Pilatov poslednji obup je Opelt nakazal pretresljivo, tako, da je drama res končno izzvenela v veličastni finale.

Nežno Claudijo, ki je živa vest in ljubezen obenem, je s temperamentno igro in s kontrasti v čustvih odigrala **Malinka Theuerschuh**. Tudi ta igra je bila doživeta drama žene.

Natanaela, mladega levita, je zelo dobro v čustvenih podarkih oblikoval **Franko Zerjav**. Majhni karakterni vlogi pa je dal **Pavel Bajc** zelo dober igravski poudarek. Nastopila sta še **Ivan Makuc** v vlogi vojaka in **Marijan Kravos** v vlogi centuriona.

Videli smo, da so komaj eno uro pred predstavo lahko pričeli fantje pripravljati oder, da je **Edi Zerjav**, ki je zamislil sceno, moral opraviti vsa dela zadnji trenutek, videli smo, da igravci sploh niso imeli prilike za najmanjšo vajo na odru, opazili smo, da je z vso skrbnostjo **Stana Oficija** poskrbela za kostume in maske in še smo opazili, kako je v zadnjem trenutku moral urediti glasbeno spremljavo za odrom **Sergej Pahor**, ker prej ni mogel do stikal, ko sem vse to delo videl za odrom, vso skrb in dobro voljo vseh, bi bil najrajši vse to povedal vsemu avditoriju, vsakemu od igravcev, sodelavcev in posebej režiserju pa stisnil roko.

S. K.

VELIKA NOČ V NAŠIH DOMOVIH

Poskrbimo vsi, da bo naš dom za veliko noč ves lep in čist! Lepo je, če vsi pospravljamo in pomivamo, režemo, kopljemo in pometamo — hišo, dvorišče, hleve, kleti... Za ta praznik pomladi zažgemo prepelele veje in očistimo domove.

Najslovesnejše kosilo leta bo trenutek, ko bomo položili na mizo blagoslovljene velikonočne jedi: pirhe, gnjat, hren in pinco. Od nekdaj so imeli v slovenskih domovih ta jedila, pa naj so bili še tako revni. Dekleta so jih nesla v visoko naloženih jerbasih blagoslovit. To je bilo združeno s tolikimi doživetji in prepletano z bogato ljudsko vero. Ohranimo vsaj drobec tiste preteklosti: nesimo majhno količino velikonočnih jedi k blagoslovu in naj bo to naš skupni velikonočni žegen. Tedaj bomo zbrani prav vsi okoli mize.

Naši pirhi so nekaj edinstveno lepega. Vseh barv, pisani in popisani. Posebno veselijo jih otroci. Okrasimo z njimi mizo, da bo imela pridih velike noči.

A naša velika noč bo mrzla in brez vsebine, če ne bomo doživljali tega velikega praznika v domači cerkvi z vsemi bogatimi obredi, s procesijo in pesmijo in z duhovnim prerojenjem. Mnogo laže bomo živeli, če bomo zavrgli stari pesimizem, stara bremena in bomo zaživeli novo pomladno Vstajenje. Velika noč je najveličastnejši praznik vse vasi, vse soseske. Procesija na vasi in v mestu je bila od nekdaj slovesna pot od cerkve, mimo hiš, do vrtov in polj, do morja. Marsikje še danes oblečejo tedaj narodne noše. Ne pokopljimo v pozabo ta najpristnejši izraz narodnega duha! Odenimo se v to slovesno narodno obleko in naj se naša molitev v materini besedi pomeša s pesmijo in prošnjo, da bi blagoslov rosil na naše mesto, na vasi, na polja, na vinograde in gmajne. Naše matere naj ne legajo v grob v narodni noši, naj jo zapuste svojim hčerkam za te velike praznike.

In če je kje v bližini človek ali morda družina, ki v skrbi za vsakdanji kruh ne more doživljati brezskrbne pomladi in velikonočnega izobilja, stopimo tja in delimo svoje dari. Dodajmo toplo besedo in prijazen nasmeh, da bomo ogreli pomanjkanje vsega.

Naj bi bili na velikonočni praznik deležni božjega blagoslova vsi naši domovi.

Jože Peterlin

MARIJA UREDITEV PROSTOROV V NAŠEM DOMU

Ponekod pa, zavoljo stanovanjske stiske, služi *en prostor dnevni sobi in kuhinji*, ter mora zatorej njegova ureditev služiti dvojnemu namenu. To se da s primerno iznajdljivostjo prav lepo rešiti. Prostor, namenjen kuhinji, naj gospodinja smiselno uredi po načelu »ameriške kuhinje«, to je, da namesti poleg vodne napeljave plinski ali drugi štedilnik, ob njem in nad njem pa potrebne omarice za posodo in gospodinjske potrebščine ter vrtljivi stolček. Najbolje je, če uporabi za to čim manjši prostor v kotu, kjer je seveda dimnik z zračno ventilacijo. Ta kuhinjski kot pa nato z vmesno pregrado, z lično urejeno steno ali zaveso, loči od ostalega prostora, kjer uredi dnevno sobo. Če se ne da združiti vodna napeljava s kuhinjskim kotom, ker sta v nasprotnih koncih prostora, se da vodno napeljavo zastreti s primernim zaslonjalom.

Večinoma pa imajo sodobna stanovanja manjše kuhinjske niše, kjer je kuhinjski kotiček ločen od dneвне sobe. Pri tem je treba paziti na dve stvari. Prostor, namenjen kuhi, naj bo prav tako smotrno in tudi lično urejen kot v običajni kuhinji. Oprema naj ne bo samo smiselna, ampak tudi domače topla. Zatorej naj bo pohištvo v prijetni svetli barvi z rdečimi ali drugimi svetlimi kombinacijami, ne pa brezoblično belo kot v kakem kemijskem laboratoriju; seveda mora biti prikladno za čiščenje.

Po istem načelu uredimo tudi prostor, ki služi dnevni sobi. Žal vidimo tu običajno kuhinjsko opremo, kredenco in omare v mrtvi beli barvi, namesto pohištva kot je primerno za dnevno sobo, dasi skromno, a v našem kmečkem slogu v veseli svetli barvi. V ostalem pa uredimo ta prostor namenjen dnevni po istih vidikih, kot smo jih navedli za samostojno dnevno sobo.

RAZPOREDITEV PROSTOROV

Se nekaj misli za razporeditev prostorov, ki naj nas vodijo, kadar sami gradimo stanovanje oziroma hišo. Doslej so pogosto nameščali glavne sobe na pročelno stran hiše, vzdolž glavne ceste, ne glede na zemljepisno lego; tako smo imeli večkrat najlepše prostore brez vsakega sonca in toplote. Pravilno pa je, da namestimo na severno stran sanitarne naprave in shrambo za živila, dnevno sobo, pa tudi kuhinjo na južno stran, spalnice na vzhodno stran, a še važnejše je, da so obrnjene na vrt, v katerikoli smeri, samo da imajo mirno lego, kar je za nočni počitek najvažnejše.

Kar se tiče pleskanja bo praktično in nas bo poživljalo, če bodo stene enega prostora v različnih barvah, ki pa naj bodo med seboj skladne. Prostori kot so predsoba, dnevna soba, otroška soba, pa tudi kuhinja, naj bodo v toplih, svetlih barvah; to so razni odtenki rdeče, rumene, pa tudi rjave barve. Delovne sobe in študijski kabineti naj bi bili v nevtralnih, pomirjajočih barvah tako na primer svetlo zelena ali modra. Iste barve priporočajo tudi za spalnice. Danes so naša okna povečini velika, le na vaseh imajo še pogosto enojne šipe, kar je slabo pozimi, poleti pa bi na oknih morali namestiti mreže in to zlasti na deželi za obrambo proti mrčesu, ki prihaja od raznih gnojnic in smetnih jaškov. V zvezi s tem naj opozorimo, da

na vasi posvečajo vse premalo pozornosti sanitarnim napravam, zlasti straniščem. Imajo moderne »ameriške kuhinje«, dnevne sobe s pohištvo v zadnjem švedskem slogu, spalnice v samih ogledalih, a stranišče zunaj, nekje ob gnojišču, ne samo brez tekoče vode, ampak tudi brez vrča z vodo in toaletnega papirja. To ni samo neokusno, ampak je tudi nezdravo.

RED V NAŠEM DOMU

Naše stanovanje nas mora ščititi pred vremenskimi neprikladnostmi, prav tako pa nam mora nuditi prijeten dom. Glede na to je pa osnovne važnosti *red*, ki mora vladati v našem stanovanju, tako da je vsaka stvar na svojem mestu. V tem pogledu je najbolj kočljivo vprašanje omar za obleko, za perilo, za čevlje, za knjige, za šolske in druge potrebščine. Praviloma naj bi imel vsak družinski član svojo omaro za vse svoje potrebščine, da ne bo neprestanega iskanja in razburjanja, pa tudi škode, ki nastane s potiskanjem po raznih kotih. V ta namen moramo čim bolj izkoristiti vse prostore v stanovanju, predvsem pa predsobo, tako da namestimo stenske omare se-gajoče do stropa in odredimo vsakemu svoj prostor. Idealno je, če imamo poseben prostor za garderobo s stenskimi omarami, kar bi bilo pravzaprav nujno potrebno. Na ta način razbremenimo ostale stanovanjske prostore, da so bolj zračni in dajejo večji občutek sproščenosti, tako dnevna soba kot spalnice. S tem si pa prihranimo tudi mnogo izdatkov, kajti stenske omare v predsobi ali garderobi so lahko iz preprostega lesa in zatorej neprimerno cenejše kot sobno pohištvo, ne glede na to, da so mnogo bolj prostorne in nam omogočajo red v stanovanju. Zatorej posvetimo vprašanju omar, zlasti stenskih omar, največjo skrb in glejmo, da bodo dovolj velike, pa tudi dovolj globoke, da se v njih obleka ne mečka, da imajo dovolj obešalnikov; oddelek za perilo naj ima »ameriške predale«, ki se dajo potegniti ven; pri tem pazimo, da bo perilo sortirano, ne pa vse vprek zloženo ali celo zmetano v omari. Isto velja za omare za knjige in zlasti za otroške in šolske potrebščine. Če ima vsak svojo omaro za svoje potrebe, bo možno imeti red oziroma navaditi otroke nanj, drugače ostane le pri besedah in razburjanju. Otrokom dodelimo še ko so majhni posebne omare, samo za njihove potrebščine, tako se bodo brez večjih težav, skoro mimogrede, navadili na red, ki je osnova življenja. Najbolj nevzgojno je, da mati hrani v svoji omari obleke, zlasti perilo otrok, pa tudi moža ter tako sebe zaslužuje, njim pa vzame samostojnost. Zatorej vsakemu svoje, da bo vsaka stvar na svojem mestu!

Glede pohištva v spalnica je priporočljivo svetlo pohištvo v prijetnem, lahkotnem slogu, ki daje občutek sproščenosti in ugodja. Tudi zavese naj bodo svetle, in edino tu naj bodo daljše v razliko od dnevnih ali otroške sobe, kjer bi bile dolge zavese v oviro. Za otroško sobo je pa pohištvo lahko zelo pestro, živo barvano in prilagojeno starosti otrok z nižjimi in višjimi stoli in mizicami ter podobno. Šolskim otrokom je treba poskrbeti primerne pisalne mize in omare za njihove potrebščine.

Končno naj omenimo, da skrbimo za red in čistočo tudi v kletih in na podstrešjih, saj vse spada k našemu domu.

Naše stanovanje pa moramo tudi znati pravilno čistiti in negovati. V tem pogledu se sredstva in načini vedno bolj spolnjujejo. Treba je le zasledovati ta razvoj in biti kritičen pri izbiri in se v ta namen posvetovati, bodisi s strokovnimi močmi, pa tudi slediti strokovnim revijam. Pri urejevanju in vzdrževanju doma ima res največjo odgovornost gospodinja, a prav je, da pri tem sodelujejo vsi družinski člani tako z nasveti kakor tudi konkretno z delom. Potem bodo vsi vedeli in občutili, da je to res njihov dom in bodo skupno ustvarjali v njem toplo, domače vzdušje.

KAKŠEN JE VZORNI MOŽ?

Neki angleški list je med bravkami razpisal poizvedovanje, kakšen naj bi bil popoln zakonski mož. Med drugim je dobil naslednje odgovore:

- Popoln mož mora stopiti v stanovanje z enako spoštljivostjo in ljubeznijo, kot vstopa v tuje stanovanje.
- V važnejših vprašanjih popoln mož prepriča ženo o pravilnosti svojega stališča na odločen, a pri tem, povsem naraven način.
- Popoln mož se mora vesti tako, da ga žena spoštuje. Spoštovanje je najzanesljivejša pot do ženskega srca.
- Popoln mož naj pripoveduje ženi vse prijetne reči, ki jih je doživel izven doma, zamolči pa malenkosti, ki so ga spravile v slabo voljo.
- Popoln mož deli skrb z ženo. Poizkusi naj napraviti iz nje svojo tolažnico in pomočnico. Ženi zelo prija, če je možu lahko svetovavka.
- Popoln mož naj si ne teši lakote izven doma, ampak naj se pojavi na vratih z imenitnim tekom. In če mu kdaj kaj ne prija, naj tega ne pokaže z jezo, ampak po možnosti z nekaj humorja.
- Popoln mož naj v vsakem primeru občuduje novo obleko svoje žene, tudi če mu ne ugaja. Predvsem naj nikoli ne prezre, če vidi na njej kaj novega. Navsezadnje nosi žena vse to zaradi njega.
- Dober mož pohvali ženo vsaj enkrat na dan. To ga nič ne stane, žena pa je tega zelo vesela.

Pisanice — biser ljudske umetnosti

Koroška dekleta vabijo
na tabor zamejske mladine

100.000

Kdo ne pozna drobnih knjižic, ki prihajajo med nas od časa do časa in z vprašanji najrazličnejše vsebine, o katerih razpravljajo na svoj zanimiv način.

Med nami je štirideset »Knjižic« v nakladi 100.000, ki so jo dosegle z zadnjo knjižico »Pismo iz pekla«. Čuden naslov, ko pa začneš brati, ne moreš odložiti. In tako je skoraj z vsemi knjižicami. Drobne so, prijazne, ne dolgočasijo, drže se le enega vprašanja in so prav zaradi tega privlačne. Dajejo nam jasno sliko in rešitev o vprašanju, katerega se lotevajo. Knjižice nimajo omejenega področja. Vseh štirideset je posvečenih vzgoji, verskim resnicam, moralnim vprašanjem, cerkveni zgodovini in cerkvenemu pravu. Nadvse so zanimivi življenjepisi naših vzornikov in njihovega dela. Te »Knjižice« so nastale v skromnih razmerah, pa so se razrastle v košato drevo, ki daje varno senco, saj segajo njegove korenine globoko.

Ob pomembnem dogodku 100.000 izvodov »Knjižicam« iskreno čestitamo in jim želimo veliko uspeha. Bravcem pa jih priporočamo. Naj velja načelo: kupujte, berite, širite in poklanjajte drugim!

M. S.

SERGEJ KOCJANČIČ

ODLOMKI IZ NENAPISANEGA DNEVNIKA

NEKDAJ AVGUSTA:

Srečal sem osebo, ki vame zaupa. Neizmerno sem tega vesel, kajti zapati nekemu pomeni verjeti vanj, mu biti prijatelj.

Nepozabni trenutki, ko sva se z glasbo v sebi sprehajala; tiho sem poslušal ter skušal razumeti vse, prav vse.

Srečen sem, da sem nekemu pomagal. Pomagal, da, kajti sam vem, kaj pomeni nositi v sebi breme in ne imeti nikogar, ki bi ti podal roko.

NEKDAJ SEPTEMBRA:

Ko v samoti poslušam pesem, ki odmeva od stene do stene, ki plava nad belimi vrhovi in se vije med stoletnimi debli, da bi se, studenec sreča in opojnosti, izlila v moje srce, mi nekaj v srcu pravi: Nad teboj mora biti nekdo.

Zato se bom vzpel na najvišji vrh, tam počakal noči in izkričal zvezdam svojo boleost. Poslušale me bodo.

19. OKTOBRA:

Danes mi srce uhaja k tebi, mala.

Ali še pomniš, kako sva skupaj slonela na balkonu, v zadnjem nadstropju cementne pošasti in z začudenjem in grozo v srcu gledala tuje in mrzle luči tebi in meni neznanega mesta?

Bila si mi v uteho.

Kako je bila lepa tvoja polt in kako plavi tvoji lasje. Bila si prozorna, sunek vetra bi te odnesel kdovekam.

Tudi ti si bila sama kot jaz in si tudi ti potrebovala moje dlani, kot jaz tvoje.

Nikoli ne bom pozabil najinih pohodov vzdolž zelene vode, ob svitu nama tujega meseca in tujih zvezd. Nepozabni trenutki namišljene sreče.

Razumela si, da so moje misli drugje... Zato sem se moral od tebe tako hitro posloviti.

Zal mi je bilo ob slovesu... Tvoj zadnji rahel in bežen poljub me je še dolgo skelel na ustnicah...

Hvala ti za vse, mala. Pred menoj leži začeto pismo, ne morem ga nadaljevati. Čemu naj ti pišem? Bolje, da pozabim tvoj naslov. Zakaj bi se morala motiti sedaj, ko si sama utirava vsak svojo sotesko in mogoče se ne bova nikoli več videla?

Spomni se name, kot na tistega, ki si ga nemogoče ljubila, jaz te bom nosil v najbolj skritem koticu svojega srca, kot svojo malo, ki je prekmalu odšla na sever in se izgubila v ledeni polarni noči.

18. DECEMBRA

Najlepši so decembrski sončni zatoni.

Tiho slonim ob temnem boru in poslušam glas svojih misli. Pogled prosto plove nad mestom, ki se razprostira ob mojih nogah ovito v rahlo tančico nadmorske megle.

Krvava obla se je že močno nagnila na obzorje, da vsak trenutek pričakujem, kdaj bo morje zacvrčalo in kdaj se bo dvignil oblak bele pare.

Hiše se vžigajo. Nekje v daljavi se zablisi okno, kot drag kamen, ko prelomi svetlobo in me prisili, da odmaknem pogled.

Pred menoj se Kras koplje v morju ognjene luči.

Trava, do sedaj mrtva in brezbarvna, oživi v novem življenju in počasi vsa narava. Le redke bele skale se zlobno reže in zde se nagrobni kamni.

Napotim se skozi gozd in le trudoma se zadnji žarki prebijajo skozi labirint zelenja ter rišejo nemogoče fantazije na izmučena kraška tla.

Zahrbtno se prikrade mrak in uniči poslednje sanje.

A ne obupam: jutri se bodo nove rodile.

NEKAJ BELEŽK O IVANU MRAKU, PISATELJU

„PROCESA“, KI SMO GA IGRALI NA CVETNO NEDELJO 1964

Ivan Mrak se je rodil leta 1906 v Ljubljani, kjer tudi še danes živi. Napisal je mnogo dramatskih del, ki jih je med obema vojnama uprizorjal s svojo igravsko skupino. Vedno je tudi sam igral. Po zadnji vojni mu ni bilo mogoče več igrati, pisal pa je še vedno. Nekaj njegovih dramatskih tekstov je objavila revija »Nova pot«, zdaj pa že nekaj let tudi v tej publikaciji nismo zasledili Mrakovih prispevkov.

Več Mrakovih iger je bilo v zadnjih letih na programu tržaškega radia, med njimi PROCES, SV. JANEZ, SV. PETER in še nekatere. Ivan Mrak je visoka postava, sam vase zaprt, razmišljujoč človek, duhovno globok mistik. Ob predstavi njegovega PASIJONA na odru Avditorija, prinašamo študijo o njem, ki jo je napisal B. M., eden tistih, ki ga pogosto obiskujejo na domu.

NEKAJ BLELEŽK O IVANU MRAKU

Visoka, temna, ukrivljena senca se je plazila ob stenah hiš. Mož je izgledal razboljen in poln srda do sveta.

Nekoč bodo morali napisati zgodbo o njem. Kajti to bo edinstvena zgodba o sovraštvu in posmehu.

A ne o njegovem sovraštvu, pač pa o brezumnem, fanatičnem preziru ljudi do njega. O nerazumljivem besu množice, ki ga je zvečina poznala samo kot senco ob steni.

Kaj jim je storil, da so ga tako sovražili? Kaj je nosil v sebi ta čudni mož s ceste, da jih je tako motil?

Ali ni neverjetno? Mi smo prihajali k temu mračnjaku po mir in moč, po modrost in vero.

Moja soba je zelo svetla. Stene raznih barv in na njih obešene slabe reprodukcije Picassa, Spacala in Kleeja. Tudi Jakopiča premorem, ali skritega imam za omaro. Ta religiozni mistik ne bi šel v to veselo družbo. Kolo je prislonjeno kar na zid. Zelo rad se vozim sem in tja. Na knjižni polici je več filmskih revij in turističnih propektov kot literarnih del. Nekje v kotih te police sloni tudi Mrakova »Marija Tudor« in »Proces«. Se pravi, dve skromni reviji, v katerih sta natisnjeni obe drami. Redko odprem kakšno knjigo, raje listam po Picassu, po abstraktistih ali pa gledam svojo živo pobarvano sobo.

To je laže!

Vendar Tolstoj, Dostojevskij, Gradnik, Tagore, Jakopič in Mrak so v sobi. Nekje jih neprestano čutim, čeprav se jim izogibljem.

Kako je dan lep! Opel Rekord! neslišno drče mimo. Vzorcji blaga in krojji v izložbenih oknih se kosajo z Matissem in abstraktnimi umetniki. Moja žena pošumeva s svojim novim plaščem, ki ga je ravnokar dobila iz Italije. In košarkarska tekma je bila polna dinamike, sijajnih domislic in energije. Tako vitalna in domiselna kot zna biti Picasso.

Vsa razgibana je pisana promenada lepote.

Samo če ne pride življenje do nas! Dokler ne pride.

Kajti prej ali slej bo skoraj gotovo do vsakogar prišlo. Nekje preži iz zasede in iznenada udari. Tisto življenje, ki ni samo slika in lepa črta, ki ni samo sladostrastni utrip krvi, ki zahteva od nas več, mnogo več.

Takrat nam Matisse ne bo več pomagal. Niti Picasso. Takrat bo treba drugam po pomoč.

Kaj nas vznemirja ta človek s svojo strašno postavo? Ali se pojavlja samo zato, da nas plaši pred življenjem? Ta obraz odseva preveč teže! Vse telo je tako kot da ga je zvil nekoč krč. Obraz gleda v strahove, ki so nemara resnični.

Kot temna senca vesti hodi med nami.

Ali ljudje pozabijo in ne vidijo, kako veličastno mirno je čelo.

Kipar Savinšek je upodobil Mraka kot Budho, Bulovčeva ga je imela za model, ko je risala svojega preroka Jeremijo. Oboje je on: tihi mislec in prerok. To kar razmišlja štiriindvajset ur potem štiriindvajset ur oznanjuje. Zmerom ga vidim z dvignjeno roko in izproženim prstom.

Ceremonijalom pozdravljanja se posveča z vso resnobo in je zato pri tem smešno slovesen. O, veliko čudnih navad ima! Budhji in Jeremiji bi morali dodati še ducat karikaturni. Ali kot karikaturu ga je ulica že itak poznala! Bolje bi bilo, da bi si ga ogledala kot človeka.

Napisal je apostola Petra, blagega in vserezumevajočega. Napisal je tudi inkvizitorja De Polla.

Večkrat ga opazujem. Zmerom se obvlada. Strpen je do nasprotnikov, ki ga preganjajo. Pravi starokrščanski apostol je, bi dejal.

Ali zdi se mi, da je to predvsem samo volja, ki je ukrotila fanatičnega inkvizitorja v sebi. Če bi izpustil vajeti zavesti in razuma, bi butnila na dan strastna, pošastna narava.

Večkrat je rekel: slovenski narod ima umetnike, nima pa svetnikov. Brez njih ne more rasti. Zadnja vojna je bila veliko dejanje naših ljudi. Nikdar bi ne smeli pozabiti pomena te borbe. Toda ljudje moramo biti v izjemnem, izrednem trenutku, ne samo v magični hipnozi množičnega heroizma — sami zase, zavestno, hip na hip.

Menda se ne motim: goreče želi, da bi bil podoben svetnikom. In človek res ne ve, ali je bila ta brezkončna veriga njegovih dobrih dejanj, neprestanih odpovedi, dosledne zvestobe svojim nazorom in skrajna nepopustljivost, za nobeno ceno, za še tako mamečo vabo ne, posledica dobre srca ali pa borbena zmaga duha, ki ga je vodilo zavestno prepričanje o potrebnosti te žrtve za svoj narod. Hotel je dati primer, kako bi morali hoditi vodniki. Ali je v tem skrita tudi neka samopašnost, je nam težko reči. A tudi če je, je plačana za strašno ceno trpljenja. Zgrozil bi se, če bi sam pomislil o sebi, da ga je vodila le za trenutek težnja po afirmaciji svoje osebe. Skromnost mu je bila ena prvih zapovedi. Bolj verjetno pa je, da je bilo mnogo srca, mnogo prepričanja in tudi nekaj ponosne samozavesti — saj navsezadnje je bil vendarle človek. Ali mu smemo očitati to malo slabost, da mu ni šlo zgolj za propoved, ampak da je vsaj včasih nezadevno hlepel po imenu preroka. Seveda ni izključeno, da je ta sodba krivična, da mu podtikamo nekaj zato, ker bi take poštene, brezprimerne poti sami ne zmogli, niti s primesjo osebnostnega motiva in vzgona. Lahko, da si samo ne moremo razložiti drugače te nečloveške doslednosti. Svoj stav je plačal z bedo in prezirrom, ki ga na Slovenskem še ni doživel noben umetnik.

K njemu zahajajo razni ljudje, vseh poklicev, starosti in prepričanj. Izobraženi in neizobraženi. Pravnik mi je rekel: Če mi ni v pravo kaj jasno, grem k Mraku na razgovor. Spozna se od starih vekov naprej.

Užitek ga je poslušati, kako opisuje npr. razliko med francoskim in ruskim cirkusom. Analizira njih osebnosti in na podlagi teh razvija podobo družbene strukture vzhoda in zahoda, podstavbe in nadstavbe.

Neskončno raznolike so teme pogovorov, čeprav jim je končni cilj eden in isti.

Le redki se spustijo z njim v debato. V glavnem so to veliki Mrakovi monologi. Mrak razmišlja osemnajst ur na

dan. Celo ko pridiga, ko oznanja svoj evangelij, misli na novo in sproti išče.

Ne vem, če ga imajo radi vsi njegovi obiskovavci. Nekateri hodijo v njegov brlog samo zato, da jim pomaga razčiščevati s samimi seboj. Mislim, da ga mnogi ne priznajo kot umetnika. To ve tudi sam. Potrebujejo ga kot misleca in človeka.

V splošni mržnji ceste je našel mali krog ljudi, ki jim lahko daje iz preobilja svojih misli in spoznanj.

Najbrž Mrak nazorsko ni kaj dosti spremenil ljudi okoli sebe vkljub blaznim naporom, da bi jih prepričal. Kaj jim je torej dal, kakšen je rezultat njegovega dolgoletnega pridigarstva?

Materialisti so v glavnem ostali vsi materialisti. Ali on je itak govoril, da je često med neverniki več vernikov kot med verniki. Prvenstveno je trkal na etične vzgibe v človeku, vso našo dejavnost je povezoval s celovitim tokom živ-

ljenja in našim slabostim, prevzetnosti, imenitnosti, napuhu, je dajal tisto neznatno mesto v vesoljni zgradbi, ki jo imajo. Dramil je človeško v nas. Morda je tu komu malo pomagal, morda je kdo od nas zaočil kdaj malo boljše dejanje kot bi ga sicer.

Najbrž bo pa le držalo, da je vleklo tako različne ljudi k njemu nekaj kar nima zveze niti z razmišljanjem niti s pedagogijo. Zmerom se je namreč lepo srečati s človekom, ki je tako uredil sebe, da lahko izžareva svoj mir še na druge.

Da, to niso bila več srečanja z Mrakom. To so srečanja z duhom, ki biva v tem človeku; z urejenim, globokim, velikim duhom. Po tisto strujanje duha prihajamo. Ne toliko po njegove intelektualne spoznave, bolj pa duha kot element, duha kot zdravilo praznini, nemiru in strastem.

(Nadaljevanje prihodnjic)

NOVA KNJIGA KARLA MAUSERJA

Slovenska kulturna akcija v Argentinji je pred kratkim izdala prvi del trilogije Karla Mauserja »Ljudje pod bičem«. Knjiga obsega 440 strani in spada med najdaljša dosedanja Mauserjeva dela.

Naslov kaže, da je hotel pisatelj pokazati, kako so slovenski ljudje trpeli pod bičem vojne, okupacije in revolucije, vendar je to v tem delu potisnjeno v ozadje, v ospredje pa je pomaknjeno življenje učiteljice Silve Miklavc. Silva je osrednja oseba in njeno zasebno življenje zatemnjuje dogodke in ljudi okrog nje.

Silva, ki je doma iz Ljubljane, pride leta 1940 za učiteljico v Podbrezje na Gorenjskem. Tu je bil za nadočiteljja Viktor Zalar, ki je bil hkrati njen edini tovariš na šoli. Bil je zagrenjen človek, zaprt vase, pravi čudak, zato je Silvo takoj zanimal, čeprav je imela za fanta sina enega najbogatejših ljubljanskih trgovcev, študenta prava Blaža Bregarja. Kmalu se je tako navezala na Viktorja in na deželo, da ji je postal Blaž tuj, tuje pa tudi mesto.

Izbruhnila je vojna, Viktor in Silva sta se pred Nemci umaknila v Ljubljano, kjer je dobila Silva službo, Viktor pa je šel za hlapca na kmete. Kmalu so Blaža in Viktorja odpeljali v taborišče Gonars, na njuno mesto pa je stopil tretji Silvin častivec, učitelj Andrej Jerovšek, v marsičem Viktorjev dvojniki. Blaž, razvajan mestni otrok, ki se ni znal ničesar odgovoriti, je iz taborišča pisaril domov in Silvi tako žalostna pisma, da so njegovi starši moralno prisilili Silvo, da je šla zanj prositi nekega častnika, naj ga izpusti. Ta jo je opojil in zapeljal, spustil pa je Blaža. Blaž je tedaj pokazal vso svojo črno dušo: izdal je Viktorja in zapustil Silvo, ker ni hotela odpraviti otroka, ki ga je pričakovala.

Silvi je v teh težavah, ko je imela otroka in bila brez službe, pomagal Andrej. Otrok je umrl, vojna se je končala, Viktor in Silva sta se vrnila v Podbrezje, a živela drug ob drugem kot tujca: Silva mu ni ničesar pove-

dala o otroku, ker je bil ves zagrenjen in je vedela, da bi jo obsodil. Zato je hotela počakati, da bo notranje dozorel, ji odpustil in se z njo poročil. Čez leto dni je prosila za premestitev in z novega mesta mu je v pismu povedala vse o sebi. Kaj bo napravil?

Zgodba je izrazito ljubezenska in prikrojena namenu, da se Silva očisti. Očistiti jo hoče greha, v katerega so jo proti njeni volji pahnili drugi, katerega se je branila in ga je napravila v strahu in opojena tako, da se ničesar ni zavedala. Pisatelj je padeč in otrokovo smrt potreboval, da je začela Silva spet moliti, da se je »spreobrnila«. Z Viktorjem sta bila liberalna katoličana, ki sta sicer hodila ob nedeljah k maši, več kot toliko pa se za vero nista zanimala.

Ker je povest prikrojena Silvinim potrebam, so seveda vsi ljudje temu primerno pristrženi. Ze Silva sama ni povprečna podoba slovenske učiteljice. V začetku je izrazito mestno dekle, po rojstvu, vzgoji in miselnosti, brez globine in duhovnega življenja, navezana na zabave in kino. V nekaj tednih pa jo Viktor tako »pokmeti«, da se od-tuji zaročencu in mestu. Njeno vedenje do Viktorja je navčno in nemogoče. Neverjetno je, da bi ta ničesar ne zvedel o njenem življenju med vojno; otrokovo sliko ima obešeno na steni, Viktor pa ji verjame, da je hčerka neke njene prijateljice! V začetku vojne je podpirala Osvobodilno fronto, po otrokovi smrti se je tudi politično spreobrnila in začela zagovarjati pisateljeve nazore, o katerih bomo še govorili.

Tudi Viktor ni navaden človek, čeprav bi moral biti kot kmet, za kar se sam šteje, zdrav na duši in telesu. Na eni strani je sentimentalen sanjač: umrlemu dekletu je napravil v sobici oltarček, na goro se hodi pogovarjat s samotnim drevesom viharnikom; po drugi strani je liberalen katoličan, hodi k maši in igra z župnikom šah, zagovarja levičarje, pravičen pa hoče biti tudi do njihovih nasprotnikov. Po vojni je z razmerami

nezadovoljen, tega pa ne pokaže in slepi sam sebe, da bo že bolje. Silvo ima po svoje rad, ničesar pa ne napravi, da bi ji to pokazal in razkril. Res je neke vrste Cankarjev Martin Kačur, ki ga tudi sam omenja.

Zelo mu je podoben Andrej Jerovšek, ki kot srednjeveški kavalir pomaga Silvi; nič moškega ni v njem, bolj je podoben senc kot človeku iz mesa in kosti. Vendar pa se po vojni znajde, odide na kmete za učitelja, se poroči in začne normalno življenje.

Z vsemi možnimi napakami pa je pisatelj obložil Silvinega zaročenca Blaža Bregarja: med vojno obrača plašč na desno in levo, v taborišču je izdajavec, zapusti zaradi njega zapeljano Silvo, se poroči z bogato meščanko in se vpiše v KP, da postane ravnatelj v očetovem podržavljenem podjetju. To je slika, ki so jo narisali ljudje, ki s kmečkimi očmi niso videli nič dobrega v mestu! Nič boljši niso njen papa, mamica in sestra.

Kaj je hotel pisatelj s to povestjo povedati? Na to vprašanje je odgovoril sam v Glasu Slovenske kulturne akcije: »Hotel sem povedati, da so napake bile (na domobranski strani) in da so se pošteni ljudje tudi od druge strani po zmagi zavedeli, da ima resnica bel obraz, kakor so mislili.« To pisateljevo naziranje zastopa Silva, ki skuša biti pravična do obeh vojskujočih se taborov.

Knjiga je napisana v preveč starinski in enostavni tehniki. V že omenjenem časopisu je avtor izjavil, da skuša biti nekaj most »med staro našo umetnostjo« in novo, češ da ljudje ne »morejo čez noč pasti iz tradicije v novo stvarnost«. Pripominja tudi, da so mu nekateri očitali, da je večerničar. Mauser se v večini del res ni dvignil nad večerniško povest, čeprav v nekaterih prizorih kaže, da bi lahko večer dosegel.

Ljudje pod bičem so dobra ljudska povest, niso pa še roman. Razen glavnih oseb so vse druge le bežno očitane, tudi okolje premalo vpliva na celotno dogajanje.

Martin Jevnikar

Vesele velikonočne praznike in mnogo pomladnega veselja želi vsem

MLADIKA

SLOVENSKA PROSVETA želi lepo veliko noč prosvetnim krožkom in društvom, prosvetnim in kulturnim delavcem. Naj nam prinese velika noč pomladno prerojenje vsega dela in novega zagona!

ZVEZA SLOVENSKE KATOLISKE PROSVETE V GORICI želi slovenskim prosvetnim društvom na Goriškem, Tržaškem, Koroškem ter Slovencem doma in po svetu blagoslovljene velikonočne praznike.

SLOVENSKA KATOLISKA SKUPNOST želi vesele praznike svojim prijateljem in somišljenikom. Želi, da bi se kot narod pri volitvah v deželni svet uveljavili in dosegli čim lepše uspehe. Pomladno prerojenje naj okrepi naš optimizem in našo vero v jutrišnji dan!

SLOVENSKI KULTURNI KLUB želi, da bi v praznike doživeli vsi mladi Slovenci lepoto pomladi in odrešenja, da bi doživeli v svojih družinah najintimnejše trenutke sreče in da bi drobec tega veselja po praznikih prinesli v Klub med svoje tovariše.

RADIJSKI ODER želi, da bi mogel med prazniki svoje drage poslušavce čim bolj zadovoljiti. Srečno veliko noč!

SKAVTSKA DRUŽINA bo v velikonočnih praznikih duhovno združena ob vstalem Zveličarju. Pozdravlja vse svoje prijatelje in dobrotnike!

SLOVENSKO KATOLISKO PROSVETNO DRUŠTVO V STEVERJANU želi vsem svojim članom, sodelavcem in bratskim društvom lepe velikonočne praznike in mnogo sreče!

PROSVETNO DRUŠTVO »JOŽE ABRAM« želi svojim članom in prijateljem srečno veliko noč!

ZDRAVNIK Dr. DORE LOVREČIČ, DOMIŦO, želi lepo veliko noč!

TRGOVINA JOSIP PODOBNIK NA OPĆINAH želi srečne velikonočne praznike.

GRADBENO PODJETJE JOSIPA TERČONA V NABREZINI želi veselo veliko noč!

TRGOVINA JESTVIN RESINOVIČ, Trg. Sv. Frančiška 8 želi vsem svojim odjemalcem veselo veliko noč.

TISKARNA »GRAPHIS«, Trst, ulica Sv. Frančiška 20, želi lepe velikonočne praznike.

V Lok galeriji na 62 St. Mark's Place v New Yorku bomo slovenski umetniki, ki živimo v zamejstvu, razstavljali svoja dela od 4. do 31. aprila. Pozdravljamo Slovence na Primorskem in želimo lepo slovensko veliko noč.

France Gorše

Sporočila

ZAHVALA

Ko smo zadnjič razložili stisko, v kateri smo, ker nimamo denarja za izdajo Mladike in tudi da bi opremili dom in čim prej izplačali dolg, ki smo ga naredili, ko smo kupili prostore v ulici Donizetti, nismo naleteli na gluha ušesa. Nekaj naših rojakov nam je že pomagalo, ne dvomimo pa, da nam bodo pomagali še drugi.

V TISKOVNI SKLAD MLADIKE

Podobnik Josip 5000. Knjižice 12.000. Jamnik Jože 4000. Vodopivec Felicita 1000. Dr. Kolednik 5000. S. K. 3100. R. A. 10.000.

ZA »NAŠ DOM« V ULICI DONIZETTI 3/I.

Vrtnar z Opčin: L. 1000. Lokar 3000. Hotel Bled - Rim 2 krat po 10.000. Globočnik-Kovačič ZDA 15.000.

Vsem najlepša hvala!

Lepo prosimo, da se spomnite še drugi in prispevate za to našo veliko kulturno potrebo.

Tisk je drag in prostori morajo biti lepo urejeni in lepi, da so privlačni za mladino. Mnogi Vaši sinovi in hčere prihajajo v ulico Donizetti, pomagajte nam, da se bodo Vaši otroci tu čim bolj počutili in ne bodo iskali družbe po cestah. Tu poglobljajo srčno kulturo, širijo svoje razglede in mi skrbimo za njihovo zdravo zabavo in družabnost v dostojnem in poštenem ozračju.

Podprite »Mladiko«, da bo lahko prihajala v naše domove in da je ne bo izpodrinilo slabo in nedomače čtivo. Da bo bolj privlačna, je treba čim več slik, da bo zanimivejša, je treba, da bi bila obsežnejša. Građiva imamo, a nimamo denarja za tisk. Prispevajte za kako lepo sliko, prispevajte, da bomo lahko natisnili eno novelo več!

Vemo, da bomo lahko samo z Vašo pomočjo uspeli: zbirali slovensko mladino ter pošiljali slovensko revijo med naše ljudi, da bodo brali še po naše!

Za vso pomoč, zahvaljeni!

BEŽNA SREČANJA

V Trstu je izšla zelo zanimiva knjiga dr. Ludvika Čepona z naslovom *Bežna srečanja* z verami Indije, južnoazijskih dežel in Japonske.

Knjigo poživlja mnogo slik, ki jih je naredil profesor na potovanju. Za zelo lepo opremo je poskrbel slikar Klavdij Palčič, v lepem tisku pa jo je natisnila tiskarna Graphis.

Knjiga je na prodaj v slovenskih knjigarnah v Trstu in v upravi Mladike.

KRIZANKA

1	2	3	4	5	6	7	8	9
10				11				
12			13			14		
15		16				17		
18		19						20
21								22

Vodoravno: 1. del telesa, 5. odločitev, sklenitev, 10. kralj višav, 11. slap pod Okrešljem, 12. učiteljska miza, pult, 14. staroslovanska pijača, 15. ploskovna mera, 16. italijanski popevkar, zmagovavec dveh festivalov v Sanremu, 18. najzahodnejše afriško mesto, 20. soba (angl.), 21. grška boginja modrosti, 22. grška črka.

PREMIKALNICA

SARAJEVO	RODAN
BONN	ANGARA
FIRENZE	TIBERA
NEY YORK	URAL
NEW ORLEANS	REN
BERN	BOSNA
BUENOS AIRES	AARE
MAGNITOGORSK	PARANA
RIM	HUDSON
LYON	ARNO
IRKUTSK	MISSISSIPPI

Vsakemu mestu poišči ime odgovarjajoče reke; začetnice pravilno uvrščenih rek ti dajo ime velike indijske reke.

Navpično: 1. premestitev kralja in trdnjave v enkratni dvojni potezi (pri šahu), 2. visoka gora v Armenskem višavju, 3. atletska panoga, 4. pripadnik starogermanskega plemena, 5. v sredi, med, 6. operator, zdravnik, 7. soglasnika, 8. gospodarstvenik, 9. špansko žensko ime, golobica, 13. žensko ime, 17. nekdanja portugalska posest v Indiji, 19. začetnici priimka in imena predsednika Jugoslovanskega sveta.

VSTAVLJALNICA

— — — — OVEC, PR — — —
 CA, PO — — —, KO — — — VA,
 PO — — — AC, B — — — NET,
 — — — ELJENEC, B — — — NJE.

Crkvene skupine AJO, EMI, HAJ, IZS, PRI, RCA, SLI, VELIK uvrsti med dane črke tako, da dobiš besede znanega pomena. Po vrsti brane vstavljene črke dajo misel francoskega moralista La Rochefoucaulda.

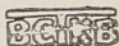
Uganke za to številko je prispeval Aleksander Možina. (Op. ured.)

RESITVE IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE

KRIZANKA. Vodoravno: 1. disk, 5. Pind, 8. ksilolit, 10. atletika, 11. kriterij, 12. taki, 13. kiji, 14. Una, 15. Ra, 17. jat, 18. sito, 19. vasi. Navpično: 2. Istrani, 3. silikat, 4. kleti, 5. potek, 6. Ilirija, 7. Nikijas, 8. kaktus, 9. tajiti, 15. ro, 16. av.

TEŽAK RACUN. Tiskarski škrat je napravil uganko nerešljivo!

ZA BISTRE GLAVE. V 12/25 dneva, to je v 11 urah, 31 minutah in 12 sekundah bo vodnjak poln.

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE

S. P. A.

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

GLAVNICA LIR 800.000.000 - VPLAČANIH LIR 180.000.000

TRST - ULICA FABIO FILZI ŠT. 10

TEL. ŠT. 38-101, 38-045

BRZOJAVNI NASLOV: **BANKRED**

TVRDKA

Kerrie

USTANOVljena
LETA 1868

TRST - TRG S. GIOVANNI 1
TEL. 35-019

Emajlirani štedilniki najmodernejših oblik na vsa goriva. Popolna oprema za kuhinje, jedilnice, restavracije iz emajla, nerjavečega (Inox) jekla, stekla itd. Električni likalniki, sesalci za prah, pralni stroji, grelci za vodo, hladilniki. Dekorativni predmeti umetne obrti, od keramike do brušenega kristala. Lestenci ter vse vrste električnih luči, klasične in moderne oblike.

Hotel pension „Bled“

Roma - Via S. Croce in Gerusalemme, 40 - Tel. 777-102

PROPR. DIRETTORE VINKO LEVSTIK

HOTEL - PENSION »BLED«

Roma - Via S. Croce in Gerusalemme, 40
Tel. 777-102

PENSION »DANIELA«

Roma - Via L. Luzzatti, 31
Tel. 750-587

Za dobra volja

Profesor: »Jasno in čim bolj na kratko mi povej vse o punskih vojnah!«
 Dijak: »Rim : Kartagina 2:1!«

»Tri leta sem govoril Meti, potem pa nič več.«

»Kako to? Ali si jo morda pustil?«
 »Kje pa! Poročil sem se z njo. Zdaj govori ona!«

»Kateri parfum najbolj ugaja tvoji zaročenki?«

»Bencin.«

Samo pomisli, vso noč sem pisal pesem o njenih črnih laseh in ko sem ji poklonil pesem, je postala plavalca!

»Predstavljam ti gospodično Zalko; je prav prijetno dekle: fina, inteligentna, zna dobro kuhati, šivati...«

»Dovolj, dovolj. Sem že razumej: dote nima!«

»Ali je res, da so odpustili strojnika, ker je vstopil v načelnikov urad ne da bi potrkal?«

»Da.«

»Ali ni bil ta ukrep prestrog?«
 »Se ti zdi? Pa ne veš, da je „vstopil“ v urad z — lokomotivo?«

Govornik zelo navdušeno govori o moderni arhitekturi: »Danes gradimo vse z armiranim betonom: hiše, mostove, ceste. In zato vas vprašam: kaj pravzaprav ne gradimo brez cementa?«

Glas v dvorani: »Kruha!«

»Dragi, kdaj se bova poročila?«
 »Čimprej: samo počakajva, da bo cena maslu padla!«

Zdravnik zdravniku:
 »Si v svoji zdravniški praksi naredil kdaj veliko napako?«
 »Da, samo enkrat, ko sem ozdravil milijarderja po samo dveh pregledih!«

»Oh, ti športniki! Pomisli, komaj sta se poročila, že sta odrčela z avtom.«

»O, kako lepo! In kje sta preživela medene tedne?«

»V bolnišnici!«

»Prekleta! Letos je bilo na letovanju vse dražje kot v mestu.«

»Ni res! Med drugim je bilo tudi nekaj, kar je imelo povsod isto ceno.«

»Kaj pa?«

»Znamke.«

»Kaj pa zopet imaš? Zakaj se tako kislo držiš?«

»Eh, kaj; Očetu sem pisal, naj mi pošlje denar za knjige...«

»No in?«

»Poslal mi je knjige.«

Mlada gospodična pride s knjigami pod pazduho k prodajavcu sadja in želi breskve. Začne jih izbirati in otipavati. Prodajavec jo molče gleda in ji po krajšem molku reče: »Gospodična, ali delate zrelostni izpit?«